

ANSER

Skånes Ornitologiska Förening
nr 2 2024

- "Qui vivra verra"
- Fågelnamn • Naturalier
- Takhäckning • Tyckmycken • Örnblick

ANSER årgång 63

ANSER är Skånes Ornitologiska Förenings tidskrift, som kommer ut fyra gånger om året – i mars, juni, september och december. Datum för manusstopp är 15 januari, 15 april, 15 juli och 15 oktober. Upplaga: 2 100 ex.

Tryck: Exakta Print AB, Malmö 2024.
ANSER trycks på FSC-certifierat papper.
ISSN: 0347-9595

Skånes Ornitologiska Förening (SkOF) är en regionalförening av BirdLife Sverige.

Avgiften för medlemskap är 270 kronor/år (100 kr för ungdomar t.o.m. året man fyller 25).

Familjemedlemskap kostar 30 kr/år.

Du blir medlem genom att fylla i blanketten på <https://skof.se/bli-medlem/>.

Som medlem stöder du fågelskydd och fågelforskning i Skåne, får du tidskriften ANSER och kan ta del av föreningens aktiviteter, föredrag, bildvisningar m.m. Du får också rabatt på övernattningsplatser på Falsterbo Fågelstation.

Skånes Ornitologiska Förening

(medlemsfrågor & adressändringar)

Falsterbo fyr, Fyrvägen 35, 239 40 Falsterbo

skofmail@gmail.com
www.skof.se

Telefon: 0736 25 42 56

Organisationsnummer: 845000-8399

Redaktionen för ANSER

P-G Bentz

(teknisk redaktör)

Kenneth Bengtsson

(redaktör)

Mikael Arinder

Arne Ohlsson

Richard Ottvall

Ulin Bengtsson
2024

Stiftelse, storspov, sjöfåglar

Det känns stort och utmanande att få ta över ordförandeposten efter Arne Hegemann. Han har gjort ett fantastiskt arbete med att leda och utveckla SkOF. Jag hoppas kunna tillföra ytterligare idéer och energi till föreningens arbete.

Jag växte upp i Osby och bor numera i Kävlinge. Jag fick mitt fågelintresse under tidigt 80-tal i Osby Fältbiologer. Jag skådar mest i Skåne, men gillar skådarresor utomlands och är en av AviFaunas reseledare. Fågelphotografering är ett annat intresse.

Jag är långt ifrån ny i SkOFs styrelse. Jag var ledamot i två omgångar under 90- och 00-talen, och har haft rollen som vice ordförande sedan 2021. Kanske minns en del av er att jag var huvudredaktör för *Skånsk Skådarguide* och att jag drog i gång SkOFs måndagskvällar 1992. I dag är jag webbmaster för hemsidan, samt sitter med i *Anser*-redaktionen och PR-kommittén. Våra tolv SkOF-styrelseledamöter brinner för olika delar av verksamheten. Mitt favoritområde är att inspirera till fågelskådning. Jag vill dela med mig av tips till bättre upplevelser i fält och väcka intresse för hur man skiljer olika arter åt.

Jag är stolt över SkOFs arbete för fåglarna. Vi bevakar regionala fågelintressen som remissinstans och skriver yttranden om bl.a. vindkraftverk, vägar, täkter, stadsplanering och skyddsjakt. Vår skogsgrupp verkar för fågelskydd i skogsbygden. SkOF driver ett viktigt, regionalt berguvsprojekt samt stöttar bevakning och följdning av örnhäckningar i Skåne. Vi tar även initiativ till att inventera fåglar och följa beståndens utveckling – resultaten är viktiga i fågelskyddsarbetet. Vi arrangerar måndagskvällar, ringmärkningskurser och ordnar exkursioner för Ungdomsskådarna. Vi driver i olika samarbetsprojekt Fågelskydd Spillepeng, Storkprojektet och Falsterbo Bird Show. SkOF grundade Falsterbo Fågelstation 1955.

Just nu arbetar vi med att ombilda Falsterbo Fågelstation till en stiftelse. Vi vill säkerställa att fågelstationens verksamhet kan bedrivas i samma anda och med samma kvalitet även i framtiden. Detta kräver en såväl långsiktig som hållbar organisation och finansiering. Den framgångsrika driften av fågelstationen de senaste 40 åren har varit möjlig genom att några få personer vikt sitt liv till verksamheten och lyckats komplettera levnadsuppehållet med andra uppdrag. Nya lösningar och arbetssätt behövs för att säkerställa en långsiktig drift. Målet är att bilda stiftelsen under 2024. Det blir en verksamhetsstiftelse som är näringsdrivande och som kan ha anställd personal. Stiftelsen kan ta arbetsgivarrollen för de inventeringsuppdrag som SkOF hittills stått bakom. Detta kommer att förenkla SkOFs administration samtidigt som Falsterbo Fågelstations fokus flyttas från ideell till en mer professionell verksamhet. Att vara en stiftelse ger också skattemässiga fördelar vid donationer och stipendier.

SkOFs forskningskommitté uppmärksammar storspovens bekymmersamma situation i Skåne. Det går inte bra för arten och det är viktigt att vi kan följa förekomsterna så bra som möjligt. Rapporterar därför säkra och misstänkta häckningar i Artportalen, helst med häckningskriterier.

Fågelåret har hittills bjudit på rekordtidiga tropikflyttare och en sensationell dvärgskarv, medan antalet ringmärkta fåglar på Falsterbo Fågelstation har varit ovanligt lågt. Sjöfåglarna sticker ut med många sträckande prajektdrar. Dessutom många stationära, ovanliga sjöfåglar: rödhalsad gås, fjällgås, gulkindad kricka, amerikansk bläsand, amerikansk kricka, mindre bergand, amerikansk sjöorre, alförrådare och prajektdrar. Därtill tre sibiriska knölsvärtor i Laholmsbukten.

Vi ses i fält!

Mikael Arinder – Ordförande

Innehåll

Grymtningar i vassen

Dold, men ljudlig

Arne Ohlsson

3

Alnarpsparken

Då och nu

Olof Persson

7

En framgångssaga

Invandrad och etablerad

Kenneth Bengtsson

24

Skåda framtiden

"Qui vivra verra"

Ulrik Alm

27

Tre "Tringor"

Att skilja dem åt

Mikael Arinder

34

DESSUTOM

Läsvärt

31

Sevärt

36

Notiser

38

Mini-Anser

48

Fågelkonstnären

50

Program

56

Upprop

58

Omröstning

60

Vardag

61

Örnblick

62

Styrligt

63

Personligt

64

Falsterbonytt

67

Detaljerade innehållsförteckningar
för tidigare årgångar av *Anser* finns på
<https://skof.se/bli-medlem/anser/>

Omslagets framsida: Vattenrall. Foto: Hans Falklind.
Akwareller (Skata & kungsfiskare): Måns Bergendal.
Omslagets baksida: Nötväcka. Foto: Mikael Arinder.

I *Anser* 2024:1 visade vi några av tornfalkhanens rygg-fjädrar.

Extrem närbild: Vem tillhör dessa fjädrar?

Svaret får du i nästa nummer av *Anser*.

Ur det fördolda ropar vattenrallen när det nordiska ljuset återvänt

Med egenartade läten avslöjar sig vattenrallen bortom våra blickar. I vaggande, viskande vass är den hemma.

Arne Ohlsson

Det finns fåglar som verkligen lever i det fördolda. De är mycket svårsedda eftersom det ännu i våra dagar finns naturmiljöer som vi inte alltid har full makt och överblick över. Ett tätt vassbälte med dyg botten ger oss sällan möjlighet till full insyn i livets skeden därstädes. Där finns arter med populationer som lätt underskattas. Vattenrallen är en sådan art som nog fortfarande ruvar på en eller annan hemlighet i det vindvajande, täta vassriket. I dagens språkbruk är den en skulkare. Ordet har vi tagit in från engelskans *skulk*, *skulking* om att hålla sig undan, *to hide or move around as not to be seen*. Med lite språklig fantasi kan kanske ordet till och med ge någon association till skånska skula: att skyla sig mot regn!

En ljum sommarkväll med begynnande motljus över Krankesjön har jag just satt upp tubkikaren i Silvåkratornet. När jag riktar den mot en vasskant för att ställa in skärpan kommer en vattenrall ut ur det mörka och gömda mellan de oräkneliga stråna. Så går den alldeles i vasskanten under åtta eller tio sekunder och vänder

sedan in sin värld. En flyktig glimt som en illustration till dess rykte, en bekräftelse att vattenrallen har sitt liv där – men det är inte mer som låter sig avslöjas. En behagligt tecknad varelse i skiffertonat blågrått, brunsvartspräckligt och lite vitrandigt på svarta flanker, med gångsteg som inte föreföll hysa tvekan. Ett minnesvärt ögonblick var det.

Men vattenrallen kan gott och väl och med styrka ropa ut sin plats vid den näringsrika sjön. Långt mindre vatten än en riktig sjö kan också duga liksom mynningen på en å med tillräcklig vegetation. Att i sommarskymningens varsamt dunkla ljus höra "det mest karaktäristiska [lätet som] liknar ett gällt skrik från en gris och övergår i ett svagare grymtande" är nära nog en surrealistisk upplevelse. Så beskrevs revirropet av Björn Ursing i *Däggdjur och fåglar* (1951). Långt senare är Lars Jonssons lätesbeskrivning härligt livfull: " ... grymtande och stönande ljud inifrån

Vattenrall.
Foto: Hans Falklind.

"... med gångsteg som inte föreföll hysa tvekan". Foto: John Larsen.

vegetationen, så t.ex. plötsliga, närmast explosiva anfall av gälla grisskrik som snabbt stryps och tonar ut i grymtningar, små kvidande 'kuirr' och andra magputtande läten" (*Fåglar i Europa med Nordafrika och Mellanöstern*). Sannolikt har många som hört vattenrallen undrat vilken varelse som verkligen låter så. Det är en del av de ljusa, nordiska sommarnätternas sällsamma och djupa trolskhet.

Rall, *rail*, *Rallus* där vår art har det logiska epitetet *aquaticus*, har sin härstamning i ett gammalt franskt ord som syftar på lätet som vi förståeligt nog lätt förundras över och som förmodligen noterats av människor sen långt tillbaka i tiden.

När vattenrallen traskar runt mellan strån av vass och säv och bland vackra svärdslliljor, sjöranunkel och vattenveronika fäster frön på fötterna som sen kan få chansen att gro här eller där. Den an-

ses bidra både till revirets vegetation och ytterligare växtspridning när den flyttar. Möjligen är det i någon mån också så med släktingen i vassriket, den småfläckiga sumphönan. Men vattenrallen simmar också som en and.

Utbredningsområdet för vattenrallen är stort. Bortsett från norra Skandinavien finns den över större delen av Europa, inklusive Island, och österut en bra bit in i Kina. Populationen är, som sagt, svårbedömd och troligen underskattad. Antalet par i Skåne har uppskattats till 300–700, alltså med en mycket ungefärlig siffra. Trenden anses ökande. Allt fler milda vintrar kan ha betydelse eftersom en del individer tar risken att inte flytta längre söderut i Europa, såsom de flesta vattenrallar gör. Men varje skånsk vinter har fortfarande någon kall period och dygn efter dygn med is i slättsjöarna och våt-

markerna gör att många inte klarar sig. Kölden som gör födan oåtkomlig är ju ödesdiger tillsammans med de plågsamt långa vinternätterna för en fågel som födosöker i dy och grunt vatten. Håller kylan i sig ger inte heller gryningen och den korta vinterdagen nåd. Värst var troligen 1940-talets krigsvintrar – en märkbar minskning noterades. Även längre norrut i Sverige har vattenrallar påträffats vintertid. Stödutfodring är knappast möjlig. Någon enstaka gång händer det att en av vintern hungrande vattenrall tas om hand av fågelrehabiliterare.

Rallar, Rallidae-arter där sothöna och rörhöna ingår, finns på alla kontinenter utom Antarktis och antalet arter uppgår till mer än 150. De finns också på många öar trots att de knappast kan beskrivas som skickliga flygare. Och de fanns på ännu fler små landstycken än som nu är

fallet. Många förlorade flygförmågan på predatorfria öar. Men ett fruktansvärt dråpslag skulle komma som de naturligtvis inte kunde stå emot. Åtskilliga arter, kanske hundratals, utrotades av glupska intränglingar med människor, grisar, råttor och katter som de allra värsta. En del av arterna hann dokumenteras, andra finns i form av tusentals framgrävda skelettdelar och åter andra kan vi bara föreställa oss. Men en del finns kvar på små, skyddade och svårtillgängliga öar. Nästan mirakulöst kan vi än idag möta wekan med vingar som inte förmår lyfta den, även på Nya Zeelands huvudöar. Takahe finns i några svårtillgängliga bergsområden på Sydön.

I mars-april upprättar vattenrallarna sina revir. Bitar av den rikliga växtligheten i deras värld omformas till bomaterial och redet tar skepnad alldeles vid

Vattenrall, årsunge i juli. Foto: Mikael Arinder.

Vattenrallens svarta dununge. Foto: Hans Falklind.

vattenytan. Stigande vattenstånd är alltid ett hot. Äggen, 36 x 26 mm och krämvita med rödbruna teckningar och som mestadels honan ruvar, brukar i antal variera mellan sex och elva, men kan uppgå till sexton. Det torde behövas med alla faror som lurar på både äggen och de svarta dunungarna. Det man främst vill tillönska vattenrallarna är att de slipper besök av den särdeles icke önskvärda minken.

Det finns rikligt med småkryp både i och ovan vattenytan att sätta upp på vattenrallens matsedel, men en del frön och sensommarens bär kan också inmundigas. I viss mån är vattenrallen också en mer regelrätt predator som kan plundra bon av exempelvis rörsångare och den kan ge sig på en salamander eller vattennäbbmus. Det finns flera exempel, även från Sverige, hur vattenrallar gått till attack mot små fåglar som fångats i nät för ringmärkning.

På flytten kan den gå ner till mindre dolda ställen för att inta färdkost och med tur kan man få syn på den där.

Svårsedd bortom våra färdvägar är vattenrallen som ett outgrundligt väsen när sommardagen stillnar under kvällens bleknande himlavalv. När så ljusårens stjärnor tänds påminns vi om världar på avstånd som varken vi eller vattenrallarna kan förstå.

Arne Ohlsson
arneohlsson51@gmail.com

Alnarpsparkens häckfåglar

– En jämförelse mellan 1970-talet och 2020-talet

Resultaten från inventeringar i Alnarpsparken åtskilda av femtio år presenteras här.

Mycket är sig likt, men det finns en del både positiva och negativa förändringar. Några möjliga orsaker till förändringarna diskuteras också.

Olof Persson

Inklämt mellan vägar, industrier och villamattor i den hårt exploaterade Malmöregionen ligger Alnarp med sin välkända park. I denna oas bedriver Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) undervisning och forskning inom de så kallade gröna näringarna. Parken är ett mycket populärt utflyktsmål och även flitigt besökt av ornitologer. Jag hade förmånen att få bo i Alnarp mellan 1967 och 1976 och det rika fågellivet i både parken och på strandängarna vid Öresund var en mycket inspirerande miljö för en ung fågelskådare. Tankar på en inventering av parkens häckfåglar började växa fram och en första inventering gjorde jag 1973 vilken resulterade i ett specialarbete i gymnasieskolan. Våren 1976, den sista som Alnarpsbo, beslöt jag mig för att upprepa inventeringen, men någon slutlig sammanställning blev tyvärr inte gjord. Under åren har jag fortsatt att besöka parken och jag har naturligtvis kunnat notera förändringar såsom att gransångaren numera häckar och att svarthättan har ökat kraftigt. Men har inte staren i stället minskat och var är de svartvita flugsnapparna? Med mina tidiga inventeringar i tankarna har jag därför ofta funderat på att upprepa inventeringarna för att tydliggöra förändringarna sedan början av 1970-talet. I samband med min pensionering öppnades möjligheten våren 2020 och det var med stor nyfikenhet, möjligen spetsad med en

aning nostalgi, som jag inledde arbetet. Jag fortsatte av bara farten även under 2021, 2022 och 2023 och det är nu dags för en redovisning.

Alnarpsparkens historia

Ett återkommande påstående är att parken skulle utgöra en rest av de urskogar som en gång täckte Skåne. Det är fullt möjligt att delar av den nuvarande parken aldrig har varit uppodlade men genom århundradena har den mänskliga påverkan varit mycket stor. Det finns en intressant bakomliggande historia och följande återblick bygger på sammanställningar i Karlsson (1986) och Wrede (2018). Första gången Alnarp omtalas var 1145 i form av egendomen "Alnethorp". Alnarpsskogen nämndes i ett rättegångsprotokoll 1457 och det är troligt att denna skog upptog en betydligt större yta än vad den nuvarande parken gör. Evidensen är möjligen en aning anekdotiska men det förefaller troligt att skogen vid denna tid sträckte sig från den nuvarande parken i ett sammanhängande bälte mot väster och nordväst till Öresund. Skogen var emellertid utsatt för ett hårt tryck då det ständigt fanns ett behov av ved, virke och foder. Tre skogspartier återstod 1665: ett område som ungefär motsvarar den nuvarande parken, ett område i nordväst och ett mindre område i söder (Geometrisch 1665). I början av 1700-ta-

let hade de två senare delarna avverkats och överförts till åkermark (Hesselgren 1712). Vegetationen dominerades av alm och på 1700-talet var Alnarpskogens Sveriges enda almskog. Ek och ask var också vanliga medan bok planterades först under 1800-talet. Skogen var tidvis mycket hårt åtgången men på 1830-talet var den samtidigt ett populärt utflyktsmål varför starka röster höjdes för att stärka skyddet.

År 1856 grundades Alnarps Lantbruksinstitut och under de följande åren planerades också en park- och trädgårdsanläggning i den gamla Alnarpskogens. Parken stod färdig 1882 och de stora dragen i anläggningen finns kvar än idag. Utifrån dåtidens ideal, den romantiska engelska parken, formades öppna och lätt kuperade gräsytor under fristående träd mot en bakgrund av mer orörda partier. Dessutom anlades sortimentsträdgårdar och plantskolor som under åren sköttes med varierande intensitet och ambitionsnivå. På 1960-talet började man på allvar att diskutera en förnyelse och ett av resultaten blev att den stora men nedgångna sortimentsträdgår-

den, avgränsad med blått (Figur 1), gjordes om mellan 1972 och 1976. De gamla växtsortimenten drogs upp medan växthus och flera andra byggnader revs. Ett artrikt sortiment av vedartade växter, lignoser, planterades och ytan brukar därför kallas för Lignossortimentet. En remsa mellan den egentliga parken och järnvägen i väster, avgränsad med gult (Figur 1), fungerade tidigare huvudsakligen som en plantskola. I mitten av 1980-talet planterades denna igen, dels för att skapa ett vindskydd för parken, dels för att experimentera med olika trädarter. Ytan döptes så småningom till Tor Nitzelius park. Något av förändringarna i området sedan 1970-talet framgår av Figur 2, 3a och 3b.

Parken kan bäst karaktäriseras som ett arboretum eller en botanisk trädgård dominerad av träd och buskar, och vid sidan av inhemska arter finner man därför också mer exotiska inslag. Lövfällande arter dominerar men sammanhängande bestånd av barrträd finns också, framför allt väster om slottet samt i Lignossortimentets norra del och omedelbart söder om denna.

Almsjukan slog till i parken i slutet på 1980-talet och verkningarna är fortfarande tydliga i dungarna med ursprunglig vegetation, vilka är påtagligt utglesade. Ekar och askar står dock kvar, yngre träd banar

Figur 1. Hela inventeringsytan (28 ha) inramad med vitt, begränsad åt väster av järnvägen, åt sydost av Rörsjövägen och mot norr av mindre vägar, stigar samt slottet. Lignossortimentet (Li, ca 6 ha) är inramad med blå linje som följer ett staket, men här ingår även ett stråk av högre träd utmed staketet i väster. Tor Nitzelius park (TN, ca 4 ha) är inramad av gul linje. Resterande område (cirka 18 ha) utgör den egentliga parken. Kartunderlag: Google Earth Pro 2024.

sig väg uppåt och i buskskiktet har hassel kunnat breda ut sig rejält. En trädart som verkar ha gynnats är skogslönn. En viktig förändring i skötseln är att döda och nedfallna träd numera får vara kvar i dungarna. Vissa delar av gräsmattorna klipps inte längre lika intensivt utan får mer framstå som ängsmark med blommande örter. En mer eller mindre igenväxt damm, Svandammen, söder om slottet restaurerades 2022 så att en vattenyta återkom våren 2023. Andra viktiga förändringar i anslutning till parken under senare år är Alnarps västerskog som anlades 1994 på åkermark väster om järnvägen samt ett magnoliasortiment som planterades 2007 öster om Rörsjövägen. I praktiken är alltså Alnarpsparken större nu än på 1970-talet.

Avgränsning

Inventeringen 1973 omfattade en större del av Alnarps. Jag delade in området i olika delar och "Parken" omfattade den yta som avgränsas med vitt (Figur 1). De norra delarna av parken, inklusive slottet, var tänkta att ingå i ett annat delområde, "Bebyggelse och trädgårdar", men av detta hann jag bara med att inventera ett mindre område i anslutning till min bostad och jag har inte gjort några fortsatta inventeringar här.

Inventeringen 1976 omfat-

tade endast det område som jag fortsättningsvis kallar för den egentliga parken. Eftersom omfattande anläggningsarbeten pågick i den gamla sortimentsträdgården uteslöt jag denna tillsammans med raden av högre träd som avgränsar västerut. Inte heller inventerade jag remsan mellan parken och järnvägen eftersom det framstod som ett tämligen fågelfattigt område och inte representativt för parken.

När jag beslöt mig för att återuppta inventeringarna 2020 valde jag att utgå från den avgränsning jag gjorde 1973, men inkluderade nu slottets södra och västra fasad. Den inventerade ytan omfattar totalt 28 ha varav Lignossortimentet utgör 6 ha och Tor Nitzelius park 4 ha. Den egentliga parken utgör därmed 18 ha.

Metod

Inventeringarna har genomförts med revideringsmetoden och en utförlig beskrivning av metoden finns att hämta från Naturvårdsverket (2012).

Tyvärr har jag inte lyckats återfinna vare sig artkartor eller besökskartor från 1973

Figur 2. Flygfoto över Alnarps 1973. Den stora sortimentsträdgården som sedan blir Lignossortimentet är helt öppen. Växthuset är borta och de kvarstående byggnaderna revs under det kommande året. Remsan mot järnvägen i väster är en plantskola som planterades igen först på 1980-talet. Den kallas därefter för Tor Nitzelius park. Längst i söder syns ett hus som nu är rivet. I figuren visas också från vilken position Figur 3a och 3b är fotograferade. Kartunderlag: Lantmäteriet.

Figur 3a. Blick söderut längs vägen mellan den nuvarande Tor Nitzelius park och den egentliga parken, mars 1972.

Foto: Olof Persson.

Figur 3b. Samma plats i februari 2023.

Foto: Olof Persson.

varför jag inte har kunnat kontrollera uppgifterna från detta år. I min rapport beskrev jag inte min metodik mer i detalj utan angav endast att jag besökte parken så gott som dagligen under häckningstid men jag gjorde knappast regelrätta inventeringar vid varje tillfälle.

Besöks- och artkartorna från inventeringen 1976 är däremot bevarade. Jag genomförde tolv inventeringsbesök men kan inte räkna alla som fullt giltiga då jag uppenbarligen inte genomströfvade hela parken vid alla tillfällen. Det finns en del ytterligare oklarheter i utförandet, men jag har kunnat kontrollera och korrigera de tidigare preliminära utvärderingarna för att göra uppgifterna så jämförbara som möjligt med de senaste åren. Frågetecken gäller för kråkfåglarna som jag inte finner några tydliga uppgifter om.

Under 2020–2023 har jag årligen gjort tolv besök, varav ett till två förlades till

kvällstid. Några avvikelser från metodiken och kompletteringar har dock gjorts. Efter de två första åren var det uppenbart att sökande efter kråkors, kajors och skogsduvors bon var tidsödande men samtidigt också nödvändigt för att få en god uppfattning av beståndsstorlekarna. För att vinna tid vid inventeringsrundorna har jag därför under de två senaste åren gjort besök under mars och början av april för att kartlägga de aktuella boplatserna.

Enligt anvisningarna bör inventeringar genomföras mellan 15 april och 15 juni. Eftersom vårarna numera anländer tidigare än när instruktionerna ursprungligen skrevs har jag förlagt det inledande besöket till senast 15 april. Redan efter första säsongen insåg jag att det hade varit önskvärt att genomföra två inventeringar under den första aprilhalvan, men andra förpliktelser och inte minst ogynnsamt väder har inte gjort detta möjligt.

Det var också tydligt att det inte tillkom så mycket ny information efter den första juniveckan varför jag har genomfört det avslutande besöket senast 10 juni. Under 2023 var jag, på grund av en resa, emellertid tvungen att förlägga det sista besöket så sent som 14 juni.

Inventeringarna 1973 och 1976 hade inte samma omfattning varför resultatet delas upp i två tabeller. I Tabell 1 redovisas antal revir i hela området 1973 och 2020–23.

För att kunna jämföra 1976 års inventering med de senare åren redovisar jag i Tabell 2 enbart antalet funna revir i den egentliga parken. Eftersom gränsen mot Lignossortimentet och Tor Nitzelius park är över 800 meter lång uppstår åtskilliga problem med revir som delas mellan de olika ytorna. Principen har då varit att bara räkna med revir där majoriteten av registreringarna gjorts inom den egentliga parken. Liknande problem uppstår också i avgränsningen mot norr samt österut mot magnoliasortimentet. Det här leder till att antalsuppskattningar för en del arter, i synnerhet för gransångare, svarthätta och koltrast, kan variera något mellan åren beroende på om revirets tyngdpunkt hamnar inom den egentliga parken eller utanför.

Beräkning av revirtätheten för de enskilda arterna baseras på det högsta antalet registrerade revir under något av åren.

Vid jämförelsen av beståndstätheter utgår jag från de uppgifter som presenteras i *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst* (Ottoson m.fl. 2012) och ger inga referenser i den löpande texten. Uppgifter om beståndsförändringar hämtas, om inget annat anges, från Svensk fågeltaxering samt *Sveriges fåglar 2023* (Wirdheim och Green 2024) och inte heller här ger jag referenser i texten. Vissa uppgifter är hämtade från Artportalen och jag har också kompletterat med noteringar i mina egna anteckningsböcker.

Resultat

Resultatet redovisas i Tabell 1 och 2. En utförlig kommenterad artlista finns på hemsidan <https://skof.se/bli-medlem/anser/>.

Av Tabell 1 framgår att totalt 49 arter har befunnits häcka i Alnarpsparken under inventeringsåren medan antalet arter per år har pendlat mellan 29 och 36. Sydlig gransångare, björktrast, sparvhök och troligen steglits har tillkommit som häckfåglar och tydliga ökningar ses för ringduva, skogsduva, större hackspett, svarthätta, gärdsmyg, rödhake och rödstjärt. Flera arters förekomst är oregelbunden och följande sex arter verkar helt ha försvunnit sedan 1973: hämpling, sädesärla, trädpiplärka, näktergal, gråsparv och pilfink. Mindre hackspett häckade däremot 1974 och 2008 och sannolikt har häckningsförsök gjorts vid ytterligare tillfällen. Tydliga minskningar sedan 1970-talet har skett för järnsparv, svartvit flugsnappare, stare och härmsångare. Under 2022 och 2023 var de två sistnämnda arterna helt borta och även björktrast och taltrast minskade påtagligt. Antalet revir har kraftigt ökat sedan 1973 medan antalet häckande arter är ungefär samma för varje år.

Resultaten av inventeringen av den egentliga parken redovisas i Tabell 2. Totalt har 41 arter konstaterats häcka medan man kan räkna med att årligen finna cirka 30 arter. Ärtsångaren har försvunnit sedan 1970-talet. Även i den egentliga parken finner vi fler revir under de senaste åren jämfört med 1976. I och med att det saknas tydliga uppgifter om kråkfåglar och tornseglare 1976 anges de med frågetecken och summeringen av antalet revir sätts därför inom parentes i tabellen. Frågetecken ges också för större hackspett, stenkäck och steglits då jag noterade dem vid enstaka tillfällen, men utan att kunna avgränsa några revir. Ett rimligt antagande är att de nämnda arterna faktiskt

Tabell 1. Häckande fåglar i Alnarpsparken, hela ytan, 28 ha, 1973 och 2020–2023. Den angivna tätheten är den maximala för något av inventeringsåren.

	1973	2020	2021	2022	2023	Max täthet revir/km ²
Gräsand	0	0	0	0	2	8
Knipa	0	0	0	0	1	4
Fasan	1	0	0	0	1	4
Tornseglare	3	3	3	3	4	14
Gök	1	1	1	1	1	4
Skogsduva	0	9	9	12	15	54
Ringduva	12	41	46	56	65	232
Hornuggla	1	0	0	0	1	4
Kattuggla	0	1	1	1	0	4
Mindre hackspett	1	0	0	0	0	4
Större hackspett	1	3	2	3	3	16
Gröngöling	0	0	0	1	0	4
Skata	2	3	4	4	5	18
Kaja	13	9	10	21	24	86
Kråka	3	2	3	3	3	11
Blåmes	9	17	18	18	22	79
Talgoxe	12	21	22	23	25	89
Grönsångare	1	1	0	0	0	4
Lövsångare	1	3	2	2	2	11
Gransångare	0	20	16	15	16	71
Härmsångare	4	3	2	0	0	11
Svarthätta	2	27	31	27	29	111
Trädgårdssångare	1	5	1	4	3	18
Ärtsångare	2	1	1	2	2	7
Törnsångare	1	1	0	0	1	4
Brandkronad kungsfågel	0	0	0	0	1	4
Kungsfågel	0	1	1	0	0	4
Gärdsmyg	0	11	6	6	6	39
Trädkrypare	3	2	3	3	3	11
Nötväcka	5	6	6	7	6	25
Stare	26	6	5	0	0	93
Koltrast	8	30	23	29	33	118
Björktrast	0	7	7	4	3	25
Taltrast	3	5	5	2	1	18
Grå flugsnappare	2	0	0	0	1	7
Rödhake	0	11	9	14	11	50
Svartvit flugsnappare	1	1	0	0	0	4
Rödstjärt	1	5	3	5	6	21
Gråsparv	5	0	0	0	0	0
Pilfink	7	0	0	0	0	0
Järnsparv	4	1	2	0	1	14
Sädesärla	2	0	0	0	0	7
Trädpiplärka	1	0	0	0	0	4
Bofink	23	27	24	24	32	114
Stenknäck	3	1	1	1	1	11
Grönfink	4	2	2	4	3	14
Hämpling	2	0	0	0	0	7
Steglits	0	5	4	4	4	18
<i>Antal revir</i>	<i>171</i>	<i>292</i>	<i>273</i>	<i>299</i>	<i>337</i>	
<i>Antal arter</i>	<i>36</i>	<i>35</i>	<i>32</i>	<i>29</i>	<i>35</i>	<i>Totalt 49 arter</i>
<i>Antal revir/km²</i>	<i>610</i>	<i>1043</i>	<i>975</i>	<i>1068</i>	<i>1204</i>	

häckade i Alnarp under 1976 och med stöd av resultaten från 1973 kan det totala antalet revir uppskattas till knappt 200.

Diskussion

Det var mycket fascinerande att börja överföra observationerna från besökskar-

Tabell 2. Häckfåglar i den ursprungliga parken, 18 ha, 1976 och 2020–2023. Frågetecken har satts för de arter som antas ha häckat 1976, men där tydliga uppgifter saknas. Den angivna tätheten är den maximala för något av inventeringsåren.

	1976	2020	2021	2022	2023	Max täthet revir/km ²
Gräsand	0	0	0	0	2	11
Knipa	0	0	0	0	1	6
Fasan	0	0	0	0	1	6
Tornseglare	?	3	3	3	4	22
Gök	1	1	1	1	1	6
Skogsduva	1	9	9	12	15	83
Ringduva	15	29	36	43	54	300
Hornuggla	0	0	0	0	1	6
Kattuggla	1	1	1	1	0	6
Större hackspett	?	2	2	2	2	11
Gröngöling	0	0	0	1	0	6
Skata	?	2	3	1	2	17
Kaja	?	9	10	21	24	133
Kråka	?	2	3	3	3	17
Blåmes	14	14	15	18	18	100
Talgoxe	20	18	18	19	19	111
Grönsångare	1	1	0	0	0	6
Lövsångare	2	1	1	0	0	11
Gransångare	0	12	7	7	7	67
Härmsångare	4	3	2	0	0	22
Svarthätta	4	19	24	15	19	133
Trädgårdssångare	3	1	1	3	1	17
Ärtsångare	2	0	0	0	0	11
Brandkronad kungsf	0	0	0	0	1	6
Kungsfågel	0	1	1	0	0	6
Gärdsmyg	1	9	6	4	5	50
Trädkrypare	3	2	3	3	3	17
Nötväcka	5	6	6	6	4	33
Stare	22	6	5	0	0	122
Koltrast	15	23	16	19	20	128
Björktrast	0	7	7	4	3	39
Taltrast	4	4	4	2	1	22
Grå flugsnappare	2	0	0	0	1	11
Rödhake	1	8	6	10	6	56
Näktergal	1	0	0	0	0	6
Svartvit flugsnappare	7	1	0	0	0	39
Rödstjärt	1	4	3	5	4	28
Järnsparv	5	1		0	0	28
Bofink	25	23	19	21	29	161
Stenknäck	?	1	1	1	1	6
Grönfink	7	1	2	2	2	39
Steglits	?	4	3	3	2	22
<i>Antal revir</i>	<i>(168)</i>	<i>228</i>	<i>218</i>	<i>230</i>	<i>256</i>	
<i>Antal arter</i>	<i>31</i>	<i>33</i>	<i>30</i>	<i>27</i>	<i>31</i>	<i>Totalt 41 arter</i>
<i>Antal revir/km²</i>		<i>1206</i>	<i>1211</i>	<i>1277</i>	<i>1422</i>	

torna till artkartorna och så småningom se hur ett mönster började växa fram. Det var också spännande att sedan kunna jämföra resultaten med mina inventeringar från femtio år tillbaka i tiden. Trots att det finns en del frågetecken beträffande resultaten från 1970-talet verkar det ändå klart att totala antalet revir faktiskt har ökat sedan 1970-talet. En del av förklaringen är förmodligen att det nu uppvuxna Lignossortimentet tillsammans med Tor Nitzelius park också möjliggör fler revir i den egentliga parken, även om några revir kommer att delas mellan områdena. Mina uppskattningar 1973 av bestånden av ringduva, koltrast, talgoxe och blåmes förefaller något låga och det kan vara så att jag på grund av osäkerhet i metodiken underskattade dem. Förekomsten 1976 av dessa arter i den egentliga parken verkar däremot mer jämförbar med de senaste åren. Som en jämförelse kan nämnas att de nämnda arterna också tydligt ökade i

Fågelsångsdalen under början av 1970-talet (Enemar m.fl. 1994) och en samtidig ökning i Alnarp förefaller därför rimlig. En sannolik förklaring till ökningen av dessa stannfåglar är att vintrarna i början av 1970-talet faktiskt var mycket milda (SMHI 2024, se även Figur 14 i Enemar m.fl. 1994).

Efter att ha genomfört och utvärderat resultaten från 2020 uppstod en del frågetecken. Det var till exempel tydligt att vissa arter krävde lite mer uppmärksamhet inför kommande säsonger, inte minst skogsduva och ringduva som båda var betydligt mer talrika än jag anade. Ringduvan verkade till och med på sina ställen närmast häcka i kolonier. Jag upptäckte också var i parken man behövde lägga ner mer tid och hur de enskilda rundorna bör läggas upp för att effektivt täcka området. Resultaten från framför allt 2020 kan därför vara något mer osäkra än de från de allra sista åren. Med detta sagt framträder ändå

Skogsduva i Alnarpsparken 3 april 2022. Foto: Olof Persson.

en bild så tydlig att jag vågar dra en del slutsatser om Alnarps häckfåglar och vilka förändringar som skett sedan 1970-talet.

Nya arter

Tre arter har alltså tillkommit som regelbundna häckfåglar: gransångare, björktrast och sparvhök. Gransångaren är sedan 1990-talet en karaktärsfågel med nästan hälften av reviren belägna runt Lignosortimentet. Under 1970-talet noterade jag den bara sporadiskt under häckningstiden och jag hade aldrig några misstankar om någon häckningsförekomst. Beståndet ser ut att ha gått tillbaka under de senaste åren men det förklaras delvis med att tyngdpunkten för två revir i gränsen till en trädgård respektive magnoliaplanteringen i öster hamnade från och med 2021 utanför parken. Därtill skedde en omfördelning av revir mellan den egentliga parken och Lignosortimentet varför minskningen inte är så stor som man i förstone kan förledas att tro.

Björktrasten etablerade sig 1977, alltså precis efter mina första inventeringar och en koloni har sedan dess funnits i parkens södra del. Beståndet har emellertid minskat tydligt under senare år, sannolikt på grund av predation, vilket kommer att diskuteras längre fram. Sparvhök måste också läggas till listan som ny häckfågel även om boplatsten inte alltid finns i parken. På 1970-talet noterade jag den bara under sträcktid och som övervintrare men när den etablerade sig i Alnarp är oklart. Under de senaste fyra årens inventeringar kunde jag också konstatera revir och häckningar för gräsand, knipa, gröngöling, kungsfågel samt brandkronad kungsfågel. Man kan nog anta att både gräsand och kungsfågel har häckat, åtminstone då och då, under mellanliggande år. Ett par gröngölingar gjorde ett häckningsförsök våren 2022. Ett bohål hackades ut, men av okänd

anledning det övergavs det. Försöket är intressant eftersom gröngölingen annars har minskat i Sverige. Innanför Lommabukten har emellertid åtskilliga observationer, inklusive häckningsfynd, gjorts under senare år och häckningsförsöket var inte helt oväntat. Att den brandkronade kungsfågeln skulle påträffas häckande var också ganska väntat då många observationer har gjorts i Alnarp, även under häckningstid, under senare år. Det återstår att se om någon av dessa arter kommer att etablera sig mer fast i Alnarp.

Ökande arter

Tydliga ökningar ses för större hackspett, ringduva, skogsduva, svarthätta, gärdsmyg, rödhake, rödstjört och steglits. Ingen av dessa överraskar då trenden att stannfåglar eller kortflyttare generellt ökat medan många långflyttare har minskat kan ses både nationellt och regionalt. Den övergripande förklaringen är den pågående klimatförändringen, vilken bland annat antas ha lett till att långflyttarna numera anländer för sent för att optimalt kunna utnyttja insektstillgången som numera når en topp tidigare på säsongen. En fyllig diskussion i ämnet presenterades nyligen i denna tidskrift av Thomas Alerstam (2019) varför jag inte fördjupar resonemanget ytterligare här. Sedan kan det naturligtvis ibland vara mer komplext då den tropikflyttande rödstjärten så tydligt har ökat. Svarthättans ökning i Alnarp är än mer dramatisk, men den har ju visat sig kunna övervintra i Medelhavsområdet. Kan ökningen av populationen förklaras med att den numera huvudsakligen består av kortflyttande individer?

Ringduva, skogsduva och kaja ser också ut att ha ökat kraftigt under de senare år. En del av ökningen beror naturligtvis på att jag under 2022 och 2023 kunde lokalisera fler bon och effektivare lyckades

Svarthättan har ökat dramatiskt i Alnarpsparken. Foto: P-G Bentz.

avgränsa tydliga revir för dessa arter. Nya revir av skogsduva tillkom emellertid helt klart under både 2022 och 2023, varför den fortsatta ökningen under senare år är reell. Populationen var betydligt större än jag väntade mig och den påtagliga ökningen sedan 1970-talet är naturligtvis glädjande. Vi kan konstatera att Alnarpsområdet just nu erbjuder mycket goda resurser för de båda duvarterna. För kajornas del reagerade jag under våren 2020 på att de var betydligt fåtaligare än vad jag hade som min minnesbild från 1970-talet. Minnesbilder är nu förrädiska, men det är möjligt att kajen under några år har haft en temporär svacka för att sedan återkomma. En del observationer tyder på att kajor och skogsduva numera konkurrerar om boplatser. Efter att kajorna fått sina ungar flygga verkar det som om en del skogsduvor övertar kajors bon och genomför nya häckningsförsök i dem.

För att förklara ökningen av rödhake och gärdsmyg i Alnarp vill jag däremot komplettera med en annan hypotes än som ett direkt resultat av klimatförändringarna. För stannfåglar och kortflyttare, som ju dessa arter är, kan vintervädret vara avgörande, och vintrarna i Sverige under början av 1970-talet var som tidigare nämnts mycket milda. Resultaten från de långtidsstuderade populationerna i Fågelsångsdalen (Enemar m.fl. 1994) och i Borgen (Alerstam 2019) visar att både gärdsmyg och rödhake hade goda förekomster under denna period. Frågan som därför måste ställas är varför rödhaken och gärdsmygen samtidigt var så fåtaliga i Alnarp? Svaret finns förmodligen i parkens skötsel. Döda träd och nedfallna grenar får sedan början av 2000-talet finnas kvar i dungarna, vilket naturligtvis har gynnat vedlevande insekter och andra småkryp. Markzonen har samtidigt fått en

mer komplex struktur. Dessa förhållanden kan dessutom ha varit fördelaktiga också för flera andra arter, inte minst den större hackspetten. Därtill finns nu många gamla träd och stubbar med lämpliga bohål för kajor och skogsduvor. Den något förenklade skötseln av parken, initierad av Lars-Göran Lillvik, parkförman 2000–2015 och ornitolog, kan alltså ha gett ett mycket positivt utfall för flera arter!

Minskande arter

Några arter har minskat kraftigt eller försvunnit sedan 1970-talet. Bland långflyttarna verkar härmsångare, grönsångare, grå flugsnappare och svartvit flugsnappare inte längre vara regelbundna häckfåglar, vilket skulle kunna bekräfta teorin om klimatförändringarnas betydelse. Härmsångare tycks dock öka i landet men den har gått tillbaka även i Borgen (Alerstam 2019). Däremot verkar den grå flugsnapparen ha ökat något i Borgen, vilket gör

den oregelbundna förekomsten i Alnarp något svårförklarlig.

Minskningar av arter som är kortflyttare eller stannfåglar kan ofta kopplas till förändringar av kulturlandskapet. I Alnarp är minskningen respektive försvinnandet av stare och gråsparv exempel som direkt skulle kunna bero på den förändrade djurhållningen i området. Det finns inga kor i stallarna längre, vare sig i själva Alnarp eller på Alnarps södergård. Några par stare finns fortfarande kvar i Alnarp, men de häckar inte längre inom det inventerade området. För andra arter är det snarare förändringar i parkens utformning och skötsel som varit avgörande. Vid 1970-talets början var sortiments-trädgårdarna tämligen vildvuxna men för en ung ornitolog var de givande att undersöka. Här rastade många fåglar under sträcktiden och det var här som jag stötte på rariteter som härfågel, turturduva och aftonfalk. Även om kartmaterialet från

Tillbakagången för järnsparv i Alnarpsparken är högst påtaglig. Foto: Olof Persson.

1973 saknas vågar jag påstå att det var här som sädesärta, hämpling, törnsångare, gråsparv, pilfink och sannolikt också trädpiplärka häckade. Påståendet stöds också av att inga av dessa arter återfanns i den egentliga parken 1976. En art som minskat i Sverige är järnsparven och tillbakagången i Alnarp är högst påtaglig. Jag fann t.ex. fem järnsparvsrevir inom den egentliga parken 1976, men numera ser inte de platserna ut att vara särskilt lämpliga längre. Nästan femtio år senare framstår de mer som högstammig skog med gles undervegetation varför minskningen i Alnarp delvis också kan förklaras med mer lokala orsaker. Att arter som är mer knutna till buskiga miljöer än till högstammig lövskog har minskat eller försvunnit sedan 1970-talet är därför inte att förvånas över.

Stabila populationer

Bestånden av kråkfåglar, mesar, koltrast, nötväcka och trädkrypare förefaller vara stabila med en hög täthet och man kan misstänka att de möjliga reviren var upptagna redan vid mitten av 1970-talet. Bofinken ser också ut att ha ett ganska stabilt bestånd, men har en täthet som bara är hälften av vad man skulle förvänta sig i en lövskog. Intressant nog konstaterades både i Fågelsångsdalen (Svensson m.fl. 2010) och Borgen (Alerstam 2019) en markant kulmination under 1990- och 00-talen och därefter en halvering av beståndet. Kan något liknande ha inträffat i Alnarp?

Predation

En viktig förändring sedan 1970-talet för Alnarps fåglar är att predationstrycket har ökat då två betydelsefulla predatorer, sparvhök och skogsmård, har tillkommit, varför en liten diskussion om predationens betydelse kan vara på sin plats. Som ett exempel kan tas björktrasten som tyd-

ligt har minskat under senare år. I början av häckningssäsongen brukar björktrastarna vara samlade i en koloni i parkens sydligaste del men de senaste åren har de efter månadsskiftet april/maj plötsligt befunnits mer utspridda och svårlokaliserade i parken. Studier av björktrastens häckningsbeteende i en fjällbjörkskog i Norge (Hogstad 1995, 2004) kan vara viktiga ledtrådar. Där är tillgången på smågnagare en nyckelfaktor och de år då det är gott om smågnagare är kråka en viktig predator på björktrastens ägg och ungar. Sådana år häckar björktrastarna i kolonier och försvaret, bland annat med hjälp av avföring, är då mycket effektivt. Mårdjur, främst hermelin, utgör ett mindre problem, då de under dessa år huvudsakligen livnär sig på gnagare. Under år med sämre gnagartillgång tvingas emellertid hermelinerna att söka sig andra byten och riktar sig då i högre grad mot fåglar. Björktrastkolonins gemensamma försvar mot hermelin är däremot mindre effektivt och under sådana år övergår trastarna därför till att genomföra solitära häckningar och de antar ett mycket mer försiktigt beteende. Det här påminner mycket om det som skett i Alnarp, men här är det skogsmård som är huvudmisstänkt som predator. Om Alnarps björktrastar förlorar den första kullen hinner de, till skillnad från de i fjällbjörkskogen, med att göra nya häckningsförsök, men de sker nu mer solitärt och undagömt. De blir däremot lättare att uppmärksamma när matningen av ungar påbörjas. När de drar iväg mot bona med näbben full av mat kan de upptäckas av skarpsynta kråkfåglar och risken för en ny plundring blir stor, särskilt som det nu inte finns några goda grannar till hjälp att driva bort rövaren. Upprepas detta under några år, vilket ju verkar ha skett, är risken naturligtvis stor för att populationen successivt minskar.

Skogsmården, en betydelsefull predator, bosätter sig gärna i en holk. Foto: Roar Solheim.

Jag har själv sett mård vid några tillfällen, senast 20 maj 2020, då en individ sprang iväg med en nyfångad rödhakeunge. Det finns också observationer från 2021 och 2022 rapporterade i Artportalen, men hur regelbunden förekomsten är i området är svårt att avgöra. Mården bosätter sig gärna i trädhåll och holkar, och kan därför också påverka arter som kattuggla, skogsduva och kaja. När en av parkens större holkar för några år sedan renades påträffades ett stort antal byten från mård, däribland en kattugglevinge (L-G Lillvik muntligen). Det här leder till flera frågor. Vilken betydelse har mården för kattugglans förekomst i området? Skulle ökningen av skogsduva och kaja under de senaste åren också kunna förklaras med att mården just nu inte har en regelbunden förökning i området eller att den för tillfället företrädesvis jagar något annat, t.ex. ekorrar?

Problem för en björktrastkoloni kan även ge andra konsekvenser. Andra fågelarter häckar gärna i anslutning till björktrastkolonier och kan dra nytta av trastarnas kraftfulla försvar (Slagsvold 1980). Måhända är det en slump, men de två reviren av härmsångare i Alnarpsparken 2021 fanns i direkt anslutning till björktrastkolonin. Året därpå var kolonin borta och det var härmsångarna också tillsammans med ett taltrastrevir.

Kråkor och skator är notoriska boplundrare och mindre fåglars varningslåten genljuder parken under häckningstid. Förluster av ägg och ungar är alltid ett problem för de som drabbas och dess betydelse är föremål för intensiv forskning (se Ibanez-Alamo m.fl. 2015). Nu verkar många fågelarter i Alnarp ha tämligen stabila bestånd eller till och med ha ökat men frågor om plundringens betydelse kan ställas när arter som taltrast, grönsångare,

härmsångare och grå flugsnappare plötsligt minskar eller uppträder oregelbundet. Ett nyligen studerat exempel är grönsångaren som verkar föra ett nomadiskt liv i Europa med en extremt låg ortstrohet (Wesołowski m.fl. 2009, Maag m.fl. 2022). Boförlusterna är extremt höga, upptill 70–80 % av bona plundras, och grönsångarens nomadiska beteende kan ses som en anpassning till både varierande födotillgång och förväntad risk för predation. Är det måhända detta som ligger bakom dess oregelbundna förekomst i Alnarpsparken?

Sparvhöken ses numera ofta i parken under sommarhalvåret, men parken utgör förmodligen bara en del av ett större revir. En i det här sammanhanget intressant rapport från Storbritannien hävdar att gråsparvens minskning också kan förklaras med en ökande sparvhökspopulation (Bell m.fl. 2010). För Alnarps del förefaller ändå den förändrade djurhållningen som en viktig del i gråsparvens försvinnande och då många andra potentiella bytesarter har stabila bestånd eller tydligt har ökat är det svårt att direkt koppla minskningen av någon art i parken till predation av just sparvhök.

En intressant aspekt är förekomsten av floaters, det vill säga fortplantningsdugliga individer som inte fortplantar sig och god översikt av fenomenet presenteras av Penteriani m.fl. (2011). Floaters är ofta yngre, men fortplantningsdugliga individer som kan klara sig väl även i tillsynes mindre optimala miljöer eftersom de inte har några ungar att föda upp. Fenomenet är vanligare än man tror, men naturligtvis mycket svårt att upptäcka vid en revirkartering. Åtskilliga experiment och studier har emellertid visat att om en häckande fågelindivid försvinner kan den snabbt ersättas av en floater. Som en konsekvens av detta kan en population tåla en ganska hög predation utan att den ser ut att

minska, förutsatt att det finns tillräckligt många floaters som ersätter förlusterna. Det är kanske så att Alnarp erbjuder en så fördelaktig miljö för många arter att det också kan finnas många floaters i området, redo att ta över om tillfälle ges. Det är en i en rad spännande frågeställningar som aktualiseras. Det hade naturligtvis varit önskvärt att ha mer fakta att stödja sig på och det är nu bara att beklaga att jag inte har haft möjlighet att genomföra inventeringar under alla mellanliggande år.

Alnarp som fågellokal

Alnarpsparken hyser i stora drag de arter som man skulle kunna förvänta sig finna i en sydsvensk lövskog men fördelningen mellan dem skiljer sig något från vad som är rapporterat från andra håll. De mest relevanta jämförelserna att göra är naturligtvis med den unika långtidsserien från Fågelsångsdalen (Enemar m.fl. 1994, Svensson m.fl. 2010), Dalby Söderskog (Svensson 2009) och Borgen (Alerstam 2019).

För det första kan vi konstatera att den observerade maximala fågeltätheten i hela parken, 1204 par/km², är klart lägre än i andra studerade lövskogar där värden på över 1500 par/km² inte är ovanliga (jfr. Bengtsson och Lindström 2012). I lövskogmiljöer är det ofta arter som lövsångare, trädgårdssångare, härmsångare, svartvit flugsnappare, näktergal, stare och bofink som bidrar till höga tätheter, men i Alnarpsparken är dessa arter förhållandevis fåtaliga. Vi får förstås här hålla i minnet att parken inte är ett fågelreservat, utan en park som sköts för att bevara en speciell gestaltning och samtidigt fungera som ett arboretum för Alnarps utbildningar. Det leder emellertid till att den typ av frodig vegetation som flertalet av dessa arter föredrar som häckningsmiljö är sparsamt förekommande.

Vårgrönska i Alnarpsparken 15 maj 2024. Foto: Olof Persson.

Fågeltätheten i den egentliga parken med upptill 1 422 par/km² får betecknas som hög. Det är naturligtvis dungarna med ursprunglig vegetation som framstår som mycket attraktiva för många arter. De förändringar i skötseln som tidigare beskrivits verkar ha varit mycket gynnsamma för fågellivet även om det för en del betraktare kan se lite skräpigt ut i parken. Det är naturligtvis önskvärt att den fortsatt sköts på ett sätt som också främjar fågellivet. Utmärkande för Alnarpsparken är att tätheten till viss del hålls uppe av ringduvor och det kärnfulla uttrycket "en hiskelig myckenhet" är passande beskrivning (jfr. Ekberg 2020). Det kan nämnas att mer än en tredjedel av ringduvornas revir återfinns i anslutning till de relativt begränsade barrträdsbestånden. Även om vidsträckta gräsmattor inte direkt gynnar lövskogsfåglar vill jag ändå framhäva de öppnare ytorna med gamla ekar som värdefulla. Varje enskild ek utgör en liten

skogsdunge och man upptäcker ofta en mängd fåglar som rör sig högt uppe i träd-kronorna. Men de blir därigenom inte helt enkla att inventera, inte minst när lövverket är utvecklat, varför en inventeringsrunda stundom resulterar i en stel nacke!

Fågelbestånden är inte så täta vare sig i Lignossortimentet eller i Tor Nitzelius park. Framförallt den senare hyser få arter i tämligen glesa bestånd men det betyder inte att områdena är helt värdelösa. Tor Nitzelius park ger ett påtagligt vindskydd men om fågellivet därigenom direkt har gynnats, utöver de förändringar i parkskötseln som skett, vågar jag inte fastställa. De öppna ytorna i Lignossortimentet ger födosökmöjligheter för till exempel trastar och duvor som häckar inne i den egentliga parken. De relativt unga träden är oftast lägre och det finns fler buskar, vilket gör den mer lättskådad än parken i övrigt. Den utgör dessutom en gynnsam rastplats för många arter under sträckperioden.

I syfte att skapa ett bättre vindskydd mot vindar från öster framfördes i början av 1970-talet ett förslag om att utvidga parken österut, längs med Rörsjövägen. Då skulle dessutom något den gamla Alnarpsparkens forna utbredning kunna ha återskapats men planen realiserades inte (Karlsson 1986). Det magnoliasortimentet som sedan anlades 2007 kan ses som en första ansats till utökning. Tänk om expansionen hade fått fortsätta vidare söderut! Det hade kunnat bli ett spännande landskapsarkitektoniskt experiment som också på sikt skulle kunna gynna fågellivet då stråket av ursprunglig vegetation är ganska smalt utmed med parkens sydöstra kant. Om man planterade inhemska trädarter, helst av olika åldrar och som inte stod i rader samt därtill tillät ett frodigt buskskikt att utvecklas kunde man skapa en mer varierad och artrik miljö än den i Tor Nitzelius park. Jag vill betona plantering av inhemska trädarter eftersom en studie i Malmös parker har visat att födotillgången kan vara sämre där det finns många främmande trädarter, vilket i sin tur kan leda en lägre häckningsframgång för mesar (Jensen m.fl. 2023). En ännu mer genomgripande idé presenterades redan 1959 av Per Friberg, Alnarps legendariske professor i landskapsarkitektur. Kanske inspirerad av Alnarpsparkens forna utbredning, skisserade han ett 100–200 m brett grönt bälte längs hela vägen från Åkarp ut till Öresund. Förslaget sågs dock komma i konflikt med jordbruksintressena och skrinlades helt (Karlsson 1986).

Ett mer okomplicerat och genomförbart förslag för att gynna fågellivet är däremot att sätta upp fler holkar. Under årens lopp har åtskilliga holkar av olika storlekar satts upp men en del av dem förefaller nu ganska slitna och några ser helt oanvändbara ut. Det hade till exempel varit intressant att se om det hade kunnat un-

derlätta en återetablering av den svartvita flugsnapparen men också att för att se om andra arter i parken är mer begränsade av lämpliga håligheter än av födotillgång eller predation.

Slutord

Denna uppsats har behandlat häckfåg-larna och jag tror att jag någorlunda väl har lyckats dokumentera situationen för 2020-talets första år. Det har skett en del ganska påtagliga förändringar i Alnarps-parken sedan 1970-talet, medan annat är sig likt. Några av de ökande arterna kan ha gynnats av förändringar i parkens utformning och skötsel. Det allmänna mönstret av att långflyttande arter generellt missgynnas, medan kortflyttare och stannfåglar gynnas av klimatförändringarna känns också igen från andra håll och var därför inte särskilt överraskande. Jag har slutligen också berört förändringar av predationstrycket och vilken inverkan den kan ha haft för några arter.

Jag hoppas kunna fortsätta inventera under kommande år, men koncentrerar mig på den egentliga parken. Ett besök en vår- eller försommarmorgon är en mycket njutbar upplevelse, men parken är alltid väl värd ett besök.

Tack

Jag vill tacka Lars-Göran Lillvik för värdefulla uppgifter.

Referenser

- Alerstam, T. 2019. Förändringar i fågelsamhället i Borgens lövskogsområde under fem decennier. *Ansar* 58: 9-29.
- Bell, C., Baker, S., Parkes, N., De L. Brooke, M. & Chamberlain, D. 2010. The Role of the Eurasian Sparrowhawk (*Accipiter nisus*) in the Decline of the House Sparrow (*Passer domesticus*) in Britain. *The Auk* 127: 411-420.

- Bengtsson, D. & Lindström, Å. 2012. Häckfågelfaunan i en sydsvensk lövskog under 40 år – revirkartering av Ottenby lund 1972-2011. *Ornis Svecica* 22: 93-106.
- Ekberg, B. 2020 Smådoppingen vid Lunds reningsverk. *Anser* 59: 7-22.
- Enemar, A., Cavallin, B., Nyholm, E., Rudebeck, I., & Thorner, A. M. 1994. Dynamics of a passerine bird community in a small deciduous wood, S Sweden, during 40 years. *Ornis Svecica* 4: 65-104.
- Geometrisch 1665. *Karta bevarad i Landsarkivet, Lund*. Reproducerad i Karlsson (1986) och Wrede (2019).
- Karlsson, B. 1986. Alnarpsparkens historia. *Stad & Land* 51. SLU.
- Hesselgren, J. 1712. Geometrisk Charta. <https://historiskakartor.lantmateriet.se/>
- Hogstad, O. 1995. Do avian and mammalian nest predators select for different nest dispersion patterns of Fieldfares *Turdus pilaris*? A 15-year study. *Ibis* 137: 484-489.
- Hogstad, O. 2004. Nest defence strategies in the Fieldfare *Turdus pilaris*: The responses on an avian and a mammalian predator. *Ardea* 92: 79-84.
- Ibáñez-Álamo, J. D., Magrath, R. D., Oteyza, J.C. et al. 2015. Nest predation research: recent findings and future perspectives. *J. Ornithol.* 156 (Suppl 1): 247-262.
- Jensen, J. K., Ekroos, J., Watson, H. et al. 2023. Urban tree composition is associated with breeding success of a passerine bird, but effects vary within and between years. *Oecologia* 201: 585-597.
- Maag, N., Burgess, M. D., Maziarz, M., Lüpold, S., Mallord, J. W., Broughton, R. K., Cristinacce, A., Arlettaz, R., Carlotti, S., Castello, J., Davis, T., Gerber, M., Grendelmeier, A., Orsman, C. J., Riess, M., Stelbrink, P., Wesolowski, T., Züst, Z. and Pasinelli, G. 2022. Reproductive success of the wood warbler *Phylloscopus sibilatrix* varies across Europe. *Journal of Avian Biol.* 2022: e03033.
- Naturvårdsverket 2012. *Fåglar, revirkartering, generell metod, version 1.1*
- Ottosson, U., Ottvall, R., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Niklas, H., Lindström, Å., Nilsson, L., Mikael, S., Svensson, S., & Tjernberg, M. 2012. *Fåglarna i Sverige: antal och förekomst*. SOF, Halmstad.
- Penteriani, V., Ferrer, M. & Delgado, M. M. 2011. Floater strategies and dynamics in birds, and their importance in conservation biology: towards an understanding of nonbreeders in avian populations. *Animal Conservation* 14: 223-241.
- Persson, O. 2010. Trädgårdsträdskryparen i Alnarpsparken. *Anser* 49: 129-138.
- SMHI 2024. <https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/arstider/vinter/vinter-1.22843>
- Slagsvold, T. 1980. Habitat selection in birds: on the presence of other species with special regard to *Turdus pilaris*. *Journal of Animal Ecology* 49: 523-536
- Svensk fågeltaxering 2024. <http://www.fageltaxering.lu.se/resultat/trender>
- Svensson, S. 2009. A stable bird community during 27 years (1980-2006) in the nemoal broadleaf wood Dalby Söderskog National Park. *Ornis Svecica*, 19(4), 237-243.
- Svensson, S., Thorner, A. M. & Nyholm, N. E. I. 2010. Species trends, turnover and composition of a woodland bird community in southern Sweden during a period of fifty-seven years. *Ornis Svecica*, 20(1): 31-44.
- Wesołowski, T., Rowiński, P. & Maziarz, M. 2009 Wood Warbler *Phylloscopus sibilatrix*: a nomadic insectivore in search of safe breeding grounds? *Bird Study*, 56: 26-33.
- Wirdheim, A. & Green, M. 2024. *Sveriges fåglar 2023*. BirdLife Sverige -Sveriges Ornitologiska Förening.
- Wrede, E. 2019. *Alnarp – den gröna ön*. Eva Wrede förlag.

Olof Persson
olofpersson@icloud.com

Årets fokusart – den svarthakade buskskvättan och dess framgångssaga

I förra *Anser* gavs en mycket översiktlig bild av artens historia i Skåne. En fördjupning i ämnet visar att det skett en snabb etablering i landskapet.

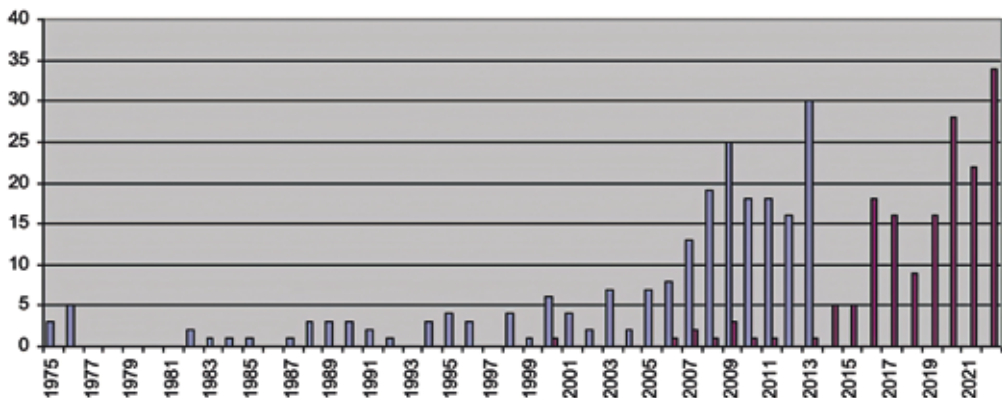
Kenneth Bengtsson

Det allra första fyndet i såväl Skåne som Sverige gjordes i Malmö julaftonen 1851. Fågeln sköts och det hela kommenterades av Sven Nilsson som att "hon hade således kommit på villekulla...". Nilsson skrev alltså "hon" men det ändrades till "han" i *Nordens fåglar* 1947. Nästa fynd i Sverige gjordes i Göteborg 1902 men för Skånes del dröjde det till 25 januari 1936 då en hane sågs vid Stångby. En som såg denna fågel var Gustaf Rudebeck och jag kan inte underlåta att förmedla hans berättelse ur hans egen dagbok: "Den 28/1 kom Bergengren och talade om att han sett en ny fågel, en jätte-

sensation: *Pratincola rubicola*. Agronom Söltoft, Botildelund, Stångby, hade meddelat dels till Hanström, dels till den förbannade Rosenius, att en sådan höll till därute vid ett dike nära Botildelund. Hanström, Dahl och Bergengren hade åkt i fröken M. Hellichius bil ditut och fått se den. Rosenius, den gamle äggplundraren och banditen, hade naturligtvis tjuvstartat men ej fått syn på den förrän de andra kommit". Gustaf gör sedan tre misslyckade försök innan han äntligen fick se fågeln den 7 februari. "Förnäm att skåda. Mycket livlig, som en rödstjärt eller rödhake. Det var en ♂!"

Svarthakad buskskvätta, hane. Havgårdssjön 17 juni 2021. Foto: Mattias Ullman.

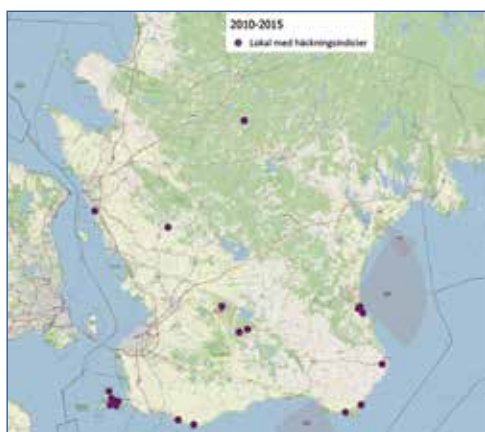

Figur 1. Antal rapporterade fynd av svarthakad buskskvätta i Skåne 1975–2013 (blå staplar) och häckande par 2000–2022 (röda staplar).

Enligt idag tillgänglig litteratur sågs ytterligare en individ vid Saxån, Trolleholm 31 december 1959, två individer under 1960-talet och tio under 1970-talet. Flertalet av dessa fynd meddelades utan kommentarer om underartskaraktärer. Den svarthakade buskskvättan var alltså en sällsynt gäst fram tills dess och det blev inte mycket bättre under 1980- och 1990-talen (Figur 1). Av figuren framgår att observationer uteblev under flera år och senast 1997. Men fr.o.m. 2000-talet ökade antalet fynd och efter 2013 känns

det inte längre meningsfullt att räkna antalet sedda individer. Artens smått fantastiska spridning i landskapet framgår av Figur 2 & 3. Där visas antalet säkra, troliga och möjliga häckningar för perioderna 2010–2015 och 2020–2023.

Under 2000-talets första år hände något helt nytt – ett par häckade nämligen då framgångsrikt vid Vårhallarna vid Simrishamn. För Sveriges del hade dock en möjlig samhäckning med en buskskvättehona rapporterats från Västergötland 1997 och en säker sådan från samma landskap 1998.

Figur 2. Säkra, troliga och möjliga häckningar av svarthakad buskskvätta under perioden 2010–2015. Källa: Artportalen.

Figur 3. Säkra, troliga och möjliga häckningar av svarthakad buskskvätta under perioden 2020–2023. Källa: Artportalen.

Men häckningen i Skåne 2000 var alltså den första artrena i Sverige. Någon omedelbar fortsättning blev det dock inte utan Skåne fick vänta ända till 2006, då ett par häckade på Skanörs ljung. Året efter häckade två par på samma lokal och 2008 blev det en häckning vid Skanörs soptipp. 2009 rapporterades häckningar från tre nya lokaler – Gislöv, Smygehamn och Mälarhusen, men under åren som följde blev det bara enstaka häckningar i landskapet och 2012 ingen alls. Det var dock vid denna tid som arten verkligen etablerade sig och 2016 hittades 18 par på 14 lokaler i Skåne (Figur 1) för antalet säkra häckningar t.o.m. 2022. Idag måste vi betrakta arten som en etablerad häckfågel i Skåne och den senaste kända uppgiften om häckningar är 34 par 2022.

Vad ökningen i Skåne, och därefter i delar av södra Sverige, beror på vågar jag inte spekulera över men den pågående klimatförändringen har sannolikt ett finger med i spelet. Utvecklingen i Danmark tyder dock på att något varit på gång en längre tid. Arten tros ha förekommit sällsynt, men regelmässigt längs Jyllands västkust mellan 1870–1915 men det första säkra häckningsfyndet dröjde till 1942. Dock tros arten ha häckat i samma område redan 1930. Under de danska atlasinventeringarna 1971–1974 och 1993–1996 påvisades två respektive 10–11 häckande par. Därefter har det skett saker och 2019 beräknades landet hysa 366–453 häckande par! Flest par finns längs Jyllands västkust, men häckande par finns även spritt i övriga Danmark inklusive Bornholm.

Spridningen till Skåne kan alltså antas ha skett via Danmark och från oss har arten sedan spritt sig norrut i Sverige. Den första artrena svenska häckningen utanför Skåne noterades i Västergötland redan 2004, men sen dröjde det till 2016 innan nästa häckning rapporterades från landskapet.

Svarthakad buskskvätta, 1K hane. Smygedungen 29 oktober 2020. Foto: Mattias Ullman.

Enligt Artportalen skedde de första häckningarna i övriga landskap enligt följande: Halland 2014, Bohuslän 2016, Blekinge och Småland 2019 och Öland 2020.

För sin trivsel vill den svarthakade buskskvättan ha svagt hävdade, ganska öppna marker som t.ex. hedlandskap, svagt betade ängar eller nyskapade hyggen. Viktigt är också att det finns sittplatser i form av stängsel, stenmurar eller liknande,

Den svarthakade buskskvättan är ju årets fokusart och därför har vi uppmuntrat till frekventa rapporter om förekomster, och inte minst säkra eller misstänkta häckningar, på Artportalen. Vi ser med spänning fram emot vad det ska resultera i!

Jag har inte redovisat några källor i texten men det mesta är hämtat från olika årgångar av *Fåglar i Skåne*. Äldre referenser finns hos författaren.

Kenneth Bengtsson
kennethbengtsson53@gmail.com

Skåda framtiden

”Qui vivra verra” – den som lever får se.
Framtiden har svaren, nutiden har frågorna.

Ulrik Alm

I Nationalencyklopedin – alltid klokt att tillfråga – band 7 sidan 135, anges under uppslagsordet ”Fågelskådning” två olika innebörder, nämligen; ”1 tolkning av fåglars beteende i syfte att utröna gudarnas vilja eller förutspå framtiden. Fågelskådning praktiserades särskilt i det antika Rom; jfr auspicier”

Därefter följer det för oss mer igenkännliga och betydligt ordrikare alternativ; ”2 identifiering och studier av fåglar i naturen. I fågelskådning ingår att man...” o s v. – Läs gärna vidare i NE!

Civilisationshistoriker och deras teori-bildningar försöker överblicka och fånga långsamma, ofta månghundraåriga, skeenden. Och civilisationer verkar ha just vissa inbyggda förlopp; uppgång–blomstring–nedgång–fall. Vilken roll fågelskådandet haft under dessa olika perioder tror jag är mycket lite utforskat. Romarriket var kanske inte förebildligt i alla avseenden, men nog är det ett sympatiskt drag med imperier som håller fågelskådandet i ära. Dock vet jag inte om auspicerna, d.v.s. ”seanserna”, kring fåglarnas läten, flykt och de heliga hönsens aptit, gav några indikationer kring vilka barbarer, och deras intentioner, som väntade vid rikets fruktade norra ”limes”. Dessa nordliga barbarer, råskinn, som i skrånade hopar skulle välla in och strippa mantlar och togor, innebar i alla händelser Västroms slut. Barbarerna – och deras ättlingar – skulle med tiden dock något förfinas och utvecklade många århundraden senare fågelskådning till vad denna är idag.

Romarriket gick under, så icke fågelskådning, där du och jag är moderna traditionsbärare. I mindre grad försöker vi väl utröna gudarnas vilja, men att förutspå framtiden, i betydelsen olika arters uppdykande och försvinnande, det sysslar vi i hög grad med. Inventeringar länkar dåtid och nutid och ger underlag för framtids-spaningar. Artportalen, öppningen som gläntar på förlåten, förvarnar om invasioner och förlopp. Följarna skådar vad som komma skall.

Romarrikets ärrade fältherrar och slipade politiker var oerhört känsliga för olika omen och förebud. Med bävan, eller stärkt tillförsikt, lyssnade man till minsta tecken. I modern tappning handlade det om bra eller dåliga ”vibbar”. I praktiska livet – och döden – från blodiga fältslag till mördande politiska maktkamper, gick man frejdigt ”all in”, till synes utan större tvekan. Tecknen gav frikort, följ bara dina vibbar. Magkänslan har trumfat mer än ett huvud i historien. Följderna förlorar sig i tidens töcken.

Alla samhällen har alltid haft stor efterfrågan på framtidsutsikter. För individen har försöken och ihärdigheten att fånga morgondagen – i det mentala välmåendets namn – ofta tyglats med *carpe diem*. Människans framåtriktade medvetande har aldrig lämnat oss någon ro. Men att ”fånga dagen” är ett privilegium blott för den som också har morgondagen under förväntad kontroll. – Jag vet var brödet finns, jag vet var vilan väntar. Med dagens redskap försöker vi dragga skeenden ur framtidens

"... kattugglans klävvitt tolkades som förebud om död och svepning, någon skulle kläs i vitt, ...".
Ung kattuggla, Höganäs kyrkogård 12 april 2024. Foto: Marcel Westbroek.

föreställda ström. En rasande snabb teknisk utveckling innebär att nuet omvandlas till ett förflutet att vara nostalgiskt gråtmild över.

Siare, spågumma, orakel, guru, profet – titulaturen har skiftat. Få kallar sig så idag. Idag är man analytiker eller trendspanare, arbetar i så kallade tankesmedjor där man glödgat eller kallhamrat bearbetar råmaterial och verktygen som beslutsfattare inom skilda områden ska göra verklighet utav. Tankesmeder tar inte uppdrag från vem som helst. Hammarslagen hörs inte över hela byn. Produkten levereras diskret.

Himlakroppars rörelser var man förbluffande tidigt klar över att förutse. När, trots allt, det oväntade skedde på himlavalvet utlöste detta ofta skakningar i samhället. Aztekernas "handlingsförklaring" inför några hundratals conquistadors landstigning 1519 har setts i ljuset (!) av belagda astronomiska fenomen just vid denna tidpunkt och plats. – Än idag talar den engelskspråkiga världen om en obegriplig katastrof som "a disaster", uttytt "dålig stjärna".

Fåglar kan ha – har haft – rollen som siare. Härfågeln uppdykande annonserade i folktron krig, farsot och nödår, kattugglans "klävvitt" tolkades som förebud om död och svepning, någon skulle kläs i vitt, gökens rop kunde "dåra" folk. Olyckskorpar är inget förstahandsval till laget.

Jag ska ägna halvdelen av min betraktelse till några framtidsspaningar. Spanare kan i backspegeln betraktas som kufar, hägnade i sin egen tids begränsningar. Jag tar således en klar risk.

Viltkameror – allt mer förfinade – har redan idag revolutionerat framför allt daggdjursinventerande. Allt detta kommer att fortsätta och fler djurgrupper kommer att dokumenteras på detta sätt. Nattmörker är inget hinder längre, värmekameror registrerar enligt ovan. Aktiva ljudinspelare, ut-

spridda på många platser, (tekniker löser så att inga integritetskränkande mänskliga ljud registreras) kommer att ersätta, komplettera, massor av inventeringsspring. AI tolkar och levererar data, jämför intensitet och över tidsperioder, känner igen enskilda fågelindivider på lätet, larmar om extraordinära händelser, levererar färdigskrivna manus och grafer. Fåglar kommer att bära ultralätta kameror. Vi följer gamar på vilande vingar över savannen, alkor fiskande i det stora blå, tjäderhönor banande sin väg genom limegrönt blåbärsris.

Allt fler fåglar utrustas med GPS-mottagare och kan således spåras, skådas hemma vid datorn eller i mobilen. En förvarning om var och när kryss är på ingående. Larm för önskade arter kan beställas. Jag förutspår ett omfattande jobb för Club 300 med olika listor och ligor. Återkommande jobb med definitioner och revideringar. Debatter lär komma! I samma härad hamnar förmodligen framtidens kikare med inbyggd bestämningsalgoritm, allt direkt kopplat till din digitala obs-bok. – Hur ska ett ädelkryss definieras? Raritetskommitéer kommer att recensera tillförlitligheten hos olika igenkänningsalgoritmer. – Hur hanterar dessa ruggningsdräkter, färgfel, hybrider etc?

Tag plats-tävlingar kommer att genomföras digitalt, framför skärmen. Utspridda över världen kommer det att finnas allt fler kameror vid bon, rastplatser, vattensamlingar, matningar, utkiksträd, klipphyllor, grottor, flodbrinkar, regnskogsgolv, himlavalv, stadsmiljöer, soptippar m.fl. platser. Flest arter under två timmar vinner.

Av ovanstående följer att framtidens eko-skådning kommer att genomföras med dagens utrustning. Din gamla Swarovski, Leica eller Zeiss – utan inbyggd bestämningsalgoritm – kommer att väcka uppmärksamhet på Antikrundan vid Falsterbo Bird Show år 2055. Spara således!

"Hur ska ett ädelkryss definieras?"
– När ska man hissa flaggan?
Luggude härads flagga. Foto: Ulrik Alm.

Till barns och barnbarns glädje. Tänk på proveniensen! Och patinan! Finns risk för splittring i skådarleden? Mellan å ena sidan traditionalister, som kör med opreparerade glaslinser och som rådfrågar erfarenhetens grå celler vid bestämning. Och å andra sidan modernister, som bejakar all ny teknik och tacksamt tar hjälp av både ettor och nollor... Mellan de som vill bli genuint överraskade och de som vill ha upplevelser enligt plan.

Bildvisningar, böcker, föreläsningar kommer att deklarerats med "denna produktion innehåller inget bild- eller ljudmaterial som genererats via AI". Eller det omvända. Jag förutser ett omfattande nät – både lokalt och globalt – av permanenta gömslen, inredda tip-top med värme, toa etc. Dessa gömslen blir ett sätt för markägaren att få avkastning från sin mark. Möjligen blir dessa också ett motiv att skapa, eller spara, attraktiva fågelmiljöer. Givetvis är gömslena avgiftsbelagda. Du bokar via app, får en kod till din mobil sen bara varsågod och stig på. Kameror finns självfallet riggade och ger dig information om vad som setts den senaste tiden, lika självfallet har de "rörelsevakt" som prioriterar ditt önskade motiv – du kan ligga på sofflocket i gömslet och andligen vara

någon helt annanstans. Inga händelselösa timmar med hållögt gloende. Vid taskiga ljusförhållanden tänds strålkastarna, du kan få sol från tre håll. Solen kan du reglera; snett morgonljus, regnfiltrerad, allt efter tycke och smak.

Framtida årsmöten kan behöva hantera förslag om namnbyten. Allt för att samma familjenamn ska kännas igen på alla nivåer, från globalt – BirdLife International – till lokalt. Smaka redan nu på BirdLife Scania och BirdLife Kullabygden...

I människans kollektiva minne (och i våra mest dystopiska framtidsutsikter ...) återkommer berättelserna om ett klot dränkt i vattenmassor. I vår berättartradition sände Noa, arkens skeppare, ut en fågel – vad annars, om man vill ha reda på något! – för att få koll på hur det stod till i världen. Fåglar som redskap för miljöövervakning har således traditioner. Duvan återvände med olivkvisten. Noas slutledning är inte bara hans, den är vår; Jorden är inte bara beboelig, den är värd/värld att skåda. Tidernas mest löftesrika framtidsspaning!

Ulrik Alm
alm.ulrik@telia.com

Sångsvan – Tillbaka i ljuset

Jonas Classon och Anna Froster
Bokförlaget Max Ström, 2024
Inbunden, 176 sidor
Naturbutiken 299 kr

Jonas Classon, en av landets bästa fågelfotografer, har trollbundit läsarna med sina magnifika bilder i böcker som *Lappuggla* och *Svart Album*. Hans bilder har prytt utställningar världen över och belönats med prestigefyllda internationella priser.

Anna Froster, en biolog, journalist och författare med passion för natur och miljö, har berikat läsare med sina texter i tidskrifter som Sveriges Natur och Forskning & Framsteg. Hennes penna har gett liv till tio böcker, bland annat *Lappuggla*, *Svamparnas förunderliga liv* och *Tivedens nationalpark – från urtid till trolltid*.

Classon och Froster har tillsammans gjort denna kärleksfulla och vackra bok om sångsvanen. Classon har gjort bilderna medan Froster har skrivit texten. Boken är tryckt på matt papper som gör boken lätt att bläddra i. Det

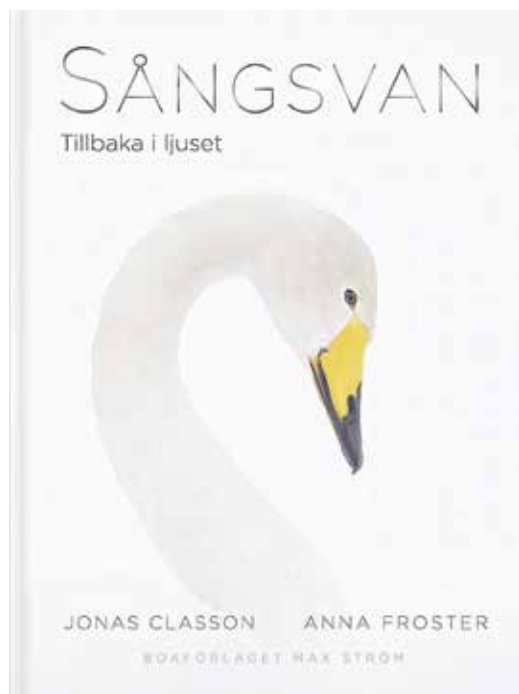
matta pappret funkar fint för de konstnärliga och lite murrigare bilderna, medan de lite mer krispiga bilderna skulle kommit mer till sin rätt på ett papper med högre glans. Boken är vackert layoutad med ett elegant rubriktypsnitt som underordnar sig bildmaterialet.

Är det möjligt att gräva ner sig i en enda arts fascinerande värld utan att texten drunknar i utfyllnad? Hur många gånger kan man beundra sångsvanens majestätiska skönhet på bild innan man tröttnar? Det är alltid en utmaning att göra en fotobok om en enda art, men jag tycker att Classon och Froster har lyckats bra.

Boken innehåller tio kapitel där läsaren får lära sig om svanen i folktron, får följa sångsvanens år, samt lära sig mer om artens expansion under senare år. Helsidesbilder och hela bilduppslag varvas med text. Det händer att texten i fågelfotoböcker kan kännas krystad och pliktskyldigt tillagd för att fylla ut bildmaterialet. Men jag tycker att Frosters fina skildringar både tillför en dimension till boken och går i takt med de fantastiska bilderna. För trots allt är detta först och främst en fotobok med oerhört vackra och konstnärliga sångsvansbilder. Jag tycker att Classon gör bilder snarare än att han tar bilder.

Han är oerhört skicklig och har ett konstnärligt bildseende. Bilderna är en kombination av fantastiskt ljus, fin komposition, skönhet, och i några fall kreativ rörelseoskärpa. Bilderna är inget som Classon råkat hitta på minneskortet när han kommit hem efter en dag med kameran i fält. Han har verkligen jobbat för att få fram uttrycket i sina bilder. Många bilder är gjorda i dagens första ljus, både i blå timmen och i guldgljus. En del bilder är vackert gjorda i motljus. I texten berättas om Classons strapatser för att hitta rätt plats, ljus och tillfälle för få bilder med det uttryck han vill skildra. Helt klart ligger mycket arbete bakom ett så här övertygande bildmaterial från olika delar av landet om en enda art. Imponerande!

Bilder av sångsvanar i vilda snöstormar kontrasterar mot bilder av sångsvanar i en spegelblank fjällsjö. Flyktbilder fångar flygande sångsvanar mot en dramatisk bakgrund i olika blå nyanser. Vackra porträttbilder av sångsvanar varvas med bilder på håll i mjukt morgonljus och tjock dimma som skapar magisk atmosfär.

I den innehållsrika texten berättar Froster många intressanta fakta om sångsvanen. Vad svanarna säger när de samlas i bugande cirklar, om varför deras utbredning ökat explosionsartat i Sverige, om fördelarna med att ha fler halskotor än en giraff, och om betydelsen av att hålla ihop livet ut. Ju längre svanparet håller ihop, desto bättre häckningsframgång har de. Ett svanpar "väljer" varandra varje dag, de "investerar i relationen".

I det inledande kapitlet läser jag att sångsvanen ansågs vara en helig fågel i folktron, en ödesfågel som bär på dödsrikets hemligheter. Den som dödade en svan uttalade samtidigt sin egen dödsdom. Sjöar och floder förband vår levande värld med de dödas, och svanar ansågs som budbärare mellan de båda världarna. Man har hittat stenåldersgravar i Danmark och Karelén där människor begravts på svanvingar.

I ett kapitel berättas om den stora ansamlingen av rastande sångsvanar vid Tysslingen. I ett annat kapitel berättas hur Erik Rosenberg inspirerade sin kusins barnbarn Mats Rosenberg att bli ornitolog, och att han gav Mats pengar att resa till Sjaunja för att uppleva sångsvanen på häckplats. Mats blev efter den resan en biten ornitolog och kom som kommunekolog under 1990-talet att bli en drivande kraft i skapandet av Oset-Rynningevikens naturreservat.

I ett av bokens sista kapitel berättas om varför sångsvanen har starkare röstkapacitet än knölsvanen och var uttrycket "svanesång" kommer ifrån.

Det här är en mycket fin bok med underbara bilder och läsvärda texter. Jag rekommenderar den varmt!

MIKAEL ARINDER

Den engelske äggsamlaren i Tornedalen

Åke Flygare
Arktishälsan, 2023
Mjuk pärm, 88 sidor
Naturbutiken 179 kr

John Wolley var en ekonomiskt oberoende engelsman som tillbringade flera år i Tornedalen under 1850-talet med ett enda mål, nämligen att samla in ovanliga fåglars ägg. Hans första besök gjordes 1853 och under åren som följde försörjde han stora delar av traktens befolkning genom att anlita dem för letande och tillvaratagande av de eftertraktade äggen. Han var genom detta en betydande ekonomisk faktor för bygden. Ägg från arter som salskrake, mosnäppa, lavskrika och inte minst sidensvans var eftertraktade objekt för engelska samlare och Wolley förmedlade åtskilliga kullar. Efter fyra år som till stor del tillbringats i Tornedalen lämnade Wolley trakten 1857 och for istället till Island för att leta efter garfåglar. Detta projekt misslyckades som alla förstår. De två sista garfåglarna dödades ju redan 1844. Wolley var nu 35 år gammal och både hälsan och

ekonomin började svikta. Han dog i England 1859, endast 36 år gammal.

Åke Flygare har grävt djupt i Wolleys liv och vi får en fascinerande, om än i grunden trist bild av hur det kunde gå till på den tiden. Lokalbefolkningen gynnades absolut men fåglarna fick betala priset. Men det var en annan tid och vi ska inte döma. Flygares bok är absolut läsvärd.

KENNETH BENGTTSSON

Avian Architecture How Birds Design, Engineer, and Build

Peter Goodfellow
Princeton University Press, 2024
Inbunden, 176 sidor
Adlibris 349 kr

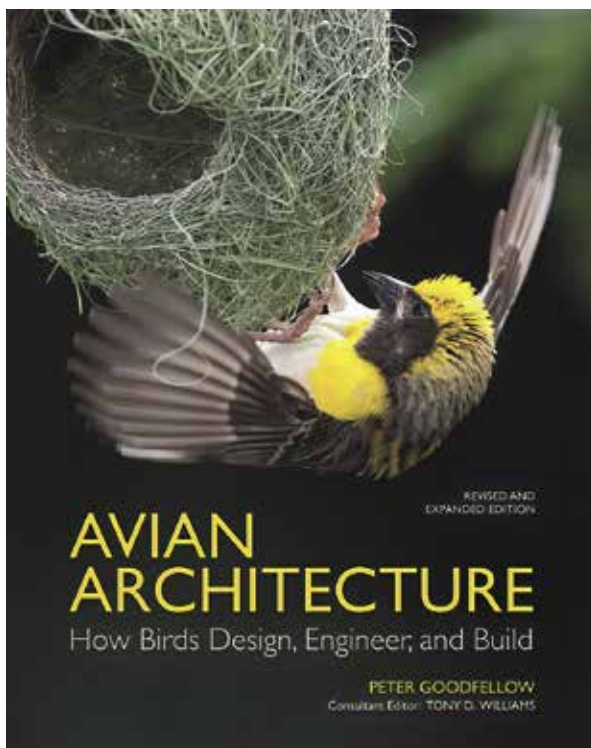
Alla fåglar lägger ägg och dessa måste honan eller hanen eller båda föräldrarna ta hand om för det fortsatta livets skull. Någon form av skydd i bo krävs oftast och här kommer vi in på de avsevärda skillnader som finns i bobyggarkonst. Det finns fåglar som gott kan kallas byggmästare, med betoning på mästare – men inga händer har de att arbeta med. Å andra sidan finns de som lägger ägg direkt på underlaget eller på sin höjd krasar en liten grop i jord eller sand. Därtill har vi grävda, murade, flytande, hängande, vävda bon. Bon som är minimala och de som kan omfatta flera meter på bredd och höjd. Åter andra bon är uppbyggda av och på markens lera och som ofta är många tillsammans. Små stenar lägger vissa pingviner på hög och en art av sothöna i Patagonien bygger med en rejäl arbetsinsats stenöar för häckningen i kalla, avlägsna bergssjöar. Och det finns fågelbon som människor äter i form av svalbosoppa (som är saliv från två östasiatiska arter seglare). Att låta en jordhög med förmultnande vegetation sköta ruvningen är storfotshönsens strategi i Australien.

En mycket givande översikt av hur olika fåglars bon kan vara ges i *Avian Architecture. How Birds Design, Engineer, and Build*. I tolv kapitel möter vi de olika typerna av ovan nämnda bon och något om bakgrunden till de olika tillvägagångssätten. Typerna av bon presenteras med konstruktionens blueprint, material och exempel på arter från alla delar av världen som bygger på respektive sätt. Eftersom temat är fåglars talanger för arkitektur handlar ett kapitel om de märkliga konstruktioner som

lövsalsfåglar bygger och som gärna visas i TVs naturfilmer.

Måttuppgifterna är många och som väl är också angivna med det metriska systemet så vi slipper föreställa oss *inches* och *feet*. Boken har en föredömlig blandning av lagom långa texter och ett rikhaltigt illustrationsmaterial: foton, skisser och små akvareller. Här finns åtskilliga detaljer som många läsare nog inte tänkt på. Presentationen är populärvetenskaplig och lättillgänglig på 176 sidor i formatet 260 x 210 mm.

Böcker från Princeton University Press står för kvalitet. Så även denna bok med förstklas-

sig layout, tryck och bildkvalitet. Man skulle bara önska större typsnitt i bildtexterna.

Fåglars bon är i högsta grad värda en så här elegant och pedagogisk presentation. *Avian Architecture* rekommenderas absolut!

ARNE OHLSSON

Grönbena, skogssnäppa och drillsnäppa – så skiljer du dem åt

Text: Mikael Arinder

Grönbena, skogssnäppa och drillsnäppa är lätta att skilja åt om man hör dem. Lär dig därför deras läten genom att lyssna på dem i din fågelapp eller googla fram lätena. Om man inte hör, men bara ser någon av arterna kan de vara knepiga att skilja åt. Här följer några kännetecken att ta fasta på.

Grönbena (G)

Slank, nätt och ganska långbent. Ger ett ganska grått och kontrastlöst helhetsintryck. Om den blir oroad gungar den med bakkroppen likt drillsnäppa. Nervös och lyfter gärna i god tid om man närmar sig, och låter då "jiff-jiff". Rastar gärna i flockar.

1. Tydligt, vitt ögonbrysstreck som når långt bakom ögat. Ögonbrysstrecket flyter samman med ögonringens övre del. Hjässan är tydligt längsstreckad.
2. Adult har ljusa ränder och fläckar på ryggen. Juvenil (d.v.s. ungfågel) har mörkbrun rygg med stora, gyllene fläckar i vackert prickmönster.
3. Ljus undersida med diffus kontrast mot ryggen. Saknar den vita kil framför vingknogen som drillsnäppan har.
4. Ljust gulgröna ben.
5. I flykten märks ljusa vingundersidor, avsaknad av vingband, och att benen sticker ut tydligt bakom stjärten. Snabb flyktstil.

Skogssnäppa (S)

Bastant, bullig och med lite kortare ben, som en tjock drillsnäppa. Ger ett svart/vitt intryck. Nervös och tillbakadragen. Gungar med bakkroppen likt drillsnäppa. Rastar ofta ensam eller med enstaka artfränder.

1. Tydlig vit ögonring. Otydligt, kort, vitt ögonbrysstreck som ej når bakom ögat, kontrasterar mot tydligt, svart tygelstreck.
2. Mörkt chokladfärgad rygg. Adult har små, distinkta vita prickar (som inte syns på håll). Juvenil har små, distinkta beige fläckar, prickarna är mycket mindre än på juvenil grönbena.

3. Vit undersida som kontrasterar mot mörk rygg. Saknar den vita kil framför vingknogen som drillsnäppan har.

4. Grågröna ben.

5. Ger ett svart/vitt intryck i flykten och saknar vingband. Svarta vingundersidor skiljer skogssnäppa från grönbena och drillsnäppa som har ljusa vingundersidor. Endast täspetsarna sticker ut bakom stjärten. Säregen flyktstil med klippande vingslag. Låter gärna i flykten och har ett mjukt, fylligt "tui't-vitt-vitt" som är lätt att känna igen.

Drillsnäppa (D)

En ganska liten vadare med korta ben som gärna håller till på stenar. Rör sig i en framåtlutad stil och gungar kontinuerligt med bakkroppen. Rastar ofta ensam eller med enstaka fåglar.

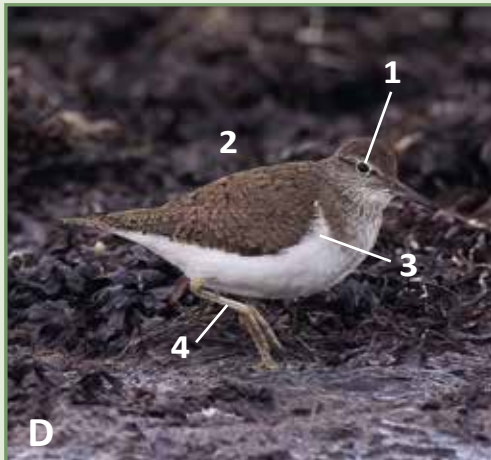
1. Ganska tydlig, vit ögonring. Diffust, ljust ögonbrysstreck som når långt bakom ögat, kontrasterar mot tydligt svart tygelstreck.
2. Mörkt guldbrun rygg. Adult är ganska enfärgad ovan med mörka centra på fjädrarna. Juvenil är fint vattrad i beige, detta ger ett lite randigt intryck.
3. Vit undersida som kontrasterar mot mörk rygg. Har en karakteristisk vit kil framför vingknogen, olikt de andra båda arterna.
4. Korta, gulgrå ben.
5. I flykten märks ljusa vingundersidor, vingband. Saknar ljus övergump till skillnad från de andra båda arterna. Benen sticker inte ut bakom stjärten. Säregen flyktstil med pulserande vingslag varvade med glid på nedåtkupade vingar. Låter gärna i flykten ett genomträngande "hii-dii-dii".

Foton motstående sida:

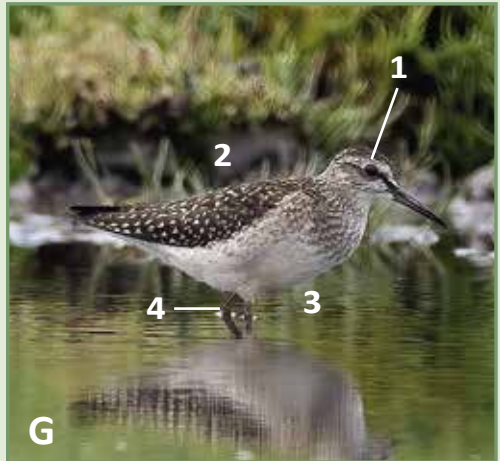
Adult skogssnäppa: *Hans Falklind.*

Övriga foton: *Mikael Arinder.*

Adult

Juvenil

Nerladdat

Många av föreningens ivriga fågelfotografer väljer att visa sina bilder i SkOFs Facebookgrupp "Fåglar i Skåne", som enbart är avsedd för fågelfoton. Sidan är uppskattad och det laddas dagligen upp ett stort antal fågelfoton.

Då inte alla av föreningens medlemmar använder sig av Facebook, har administrationen, tillsammans med *Anser*s redaktion, bestämt att några "slumpvis utvalda" foton skall presenteras för tidskriftens läsare på ett uppslag i varje nummer.

Vårt initiativ med uppslaget "Sevärt" i förra numret av *Anser* föll i god jord och här följer fortsättningen. Håll till godo!

Svarttärna. Hercules, Kristianstad, 14 maj 2024.
Foto: Kerstin Frodig.

Biätare. Maglarp, 29 maj 2024.
Foto: Ul Höjer.

Näktergal. Örby ängar, Råå, 6 maj 2024.
Foto: Ingela Möller.

Skäggdoppingar. Värpinge dammar, 9 april 2024.
Foto: Leif Söderberg.

Trandans. Pulken, Yngsjö, 30 mars 2024.
Foto: Love Hagström.

Vad männe det bliva av ...?

Det är sommar och naturen är en enda stor barnkammare. Överallt i markerna stöter vi på fågelungar. De flesta är lätta att känna igen då de är mer eller mindre "mamma upp i dagen", det vill säga mycket lika föräldrarna. Men det finns också de som inte alls liknar de vuxna, de som ofta upplevs som små brunspräckliga och mer eller mindre obestämbara.

Det är framför allt några arter som kan vara svåra att artbestämma. Det handlar bland annat om de som tidigare kallades småtrastar, till exempel rödhake, rödstjärt, näktergal och stenskvätta, men även järnsparv och svartvit flugsnappare har brunspräckliga ungfåglar.

Denna brunspräckliga och diskreta fjäderdräkt ger dessa små oerfarna och nyligen flygfärdiga ungar kamouflage och ett visst skydd under den första kritiska perioden efter att de lämnat boet. Men det dröjer bara någon vecka innan de första kroppsfjädrarna byts ut mot den vuxna fågelns fjädrar och så småningom avslöjar vilken art det handlar om.

Men det finns andra sätt att ta reda på vilken art det handlar om. Enklast är givetvis att vänta och se vilken förälder som tar sig an ungen och matar den. Men även några dräktkaraktärer kan avslöja vilken art vi har att göra med. En tydligt roströd stjärt tyder på rödstjärt, en markerat svartvit stjärt visar att det är en stenskvätta. På samma sätt antyder de ljusa banden på vingen att det är en svartvit flugsnappare.

Även val av uppehållsplats kan ge en indikation om arten. Rödhaken och järnsparven håller sig gärna lite i skymundan inne i en tät buske liksom näktergalen. Rödstjärten sitter däremot ofta ganska synlig på en gren på samma sätt som flugsnapparen, medan stenskvättan uppträder i det öppna landskapet.

Att artbestämma dessa små brunspräckliga ungfåglar kan vara en utmaning, men det är alltså icke omöjligt.

*P-G BENTZ
FALSTERBO*

Rödhakens unge är "bullig" och långbent.
Foto: P-G Bentz.

Den juvenila rödstjärten känns igen på den tydligt roströda stjärten. *Foto: P-G Bentz.*

Denna unga näktergal har börjat rugga på ryggen och några enfärgade bruna "vuxenfjädrar" är väl synliga.
Foto: Hans Cronert.

Den svartvita stjärtteckningen visar att detta är en stenskvätta. *Foto: Hans Cronert.*

Den juvenila svartvita flugsnapparen har en tydlig gulvit vingteckning.
Foto: Hans Cronert.

Järnsparvens ungfågel är mörkt brunspräcklig även på undersidan. *Foto: P-G Bentz.*

Fågelnamn då, nu och framöver

Som nämns i texten om den populära gästen i Skanörs hamn under den gångna vintern, alförrädaren, har den på flera språk namn som anspelar på en historisk person. På engelska är detta relativt vanligt. Inte minst är det så i Nordamerika och man slås av detta när man bläddrar i fälthandböcker från den kontinenten. För att ta några exempel, amerikaner och kanadensare kan skåda *Harris' Hawk* (kaktusvråk – hawk på amerikansk engelska är i flera fall rovfåglar som vi kallar vråk, inte hök), *Clark's Nutcracker* (grå nötkråka), kolibriarterna *Anna's*, *Costa's* och *Allen's Hummingbird*, *Scott's Oriole* (yuccatrupial), *Franklin's Gull* (präriemås), *Lawrence's Goldfinch* (kaliforniensiska) och flera därtill. För oss känns det en smula ovant och man kanske undrar hur "rimligt" det är. Är det mestadels antropocentrism i överkant?

Men nu är ändringar på gång. En amerikansk rörelse som kallar sig Bird Names for Birds (BN4B) kom i gång 2020 eftersom man anser att en del av personerna (mestadels män) inte är värda den äran. Det kan säkerligen vara så, men sådana här initiativ blir lätt politiserade och kan slå över i att personerna anklagas för mer än de gjort sig skyldiga till. Brist på insikt i den historiska kontexten är också vanlig i kampanjer, liksom överdrifter och förenklingar. Därtill är det ju så att rena felaktigheter lätt sprids som sanningar i våra dagar. Och vet vi alltid tillräckligt om de historiska personerna för att motivera namnändringarna? Men visst är det så att ingen fågelart förtjänar att förknippas med de människor som begått illgärningar av olika slag.

Att i det vetenskapliga namnet på ett djur eller en växt, eller ibland ett rymdobjekt, bli inskriven är för de flesta en stor ära som, måhända subtilt men kanske trösterikt, sträcker ut sig över tidens ödesmättade gång. Visserligen ändras även arters namn på latin då och då men ofta inte artnamnet som en person fått ge upphov till. På detta sätt uppmärksammas och skrivs fortfarande in i historien naturalister som David Attenborough men även kändisar inom underhållningsvärlden.

Aristoteles' skarv – toppskarven.
Foto: Mikael Arinder.

Av de fågelarter som vanligtvis finns inom våra gränser är det mycket få som har vetenskapliga namn baserade på gångna tiders forskare, upptäcktsresande och andra med berättigad nyfikenhet på den naturliga världen som vi alla kommer från. Carl von Linné skapade som regel beskrivande namnformer.

Toppskarven är ett ganska fårskt tillskott som häckfågel i vår fauna. Desto äldre är mannen som ingår i *Phalacrocorax aristotelis*. Att vara känd efter ett par årtusenden är något av en bedrift om man inte upprätthålles som en religiös profet. Men Aristoteles (384 f. Kr. – 322 f. Kr.) har från sitt flitiga liv i den grekiska antiken lämnat avsevärt avtryck i den västerländska delen av världen till våra dagar. Han studerade i princip allt, även fåglar och skrev mycket om dem, som deras fysionomi och flyttningsvanor. Tyvärr har mycket av hans arbete gått förlorat under tidens gång, men vi vet att hans forskningsresultat och slutsatser sträcker sig från korrekta iakttagelser till felaktigheter, varav några som vi idag skulle finna smått orimliga. Ett experiment som är omtalat ska ha varit att han lät en höna ruva från början 20 ägg i 20 dagar. Varje dag öppnade han ett nytt ägg för att se hur kycklingfostren utvecklades fram till kläckningen.

Snösiskan – namngiven efter dansken Jens Wilken Hornemann. Foto: Hans Cronert.

Snösiskan finns inte längre! Eller så förhoppningsvis gör den det, men anses nu ofta som en underart av gråsiska. Annars lever vi ju i en tid när många arter tvärtom splittas. Betraktas snösiskan alltså som en art heter den

Acanthis hornemanni, som underart *Acanthis flammea hornemanni* – som då avser underarten i nordöstra Kanada och på Grönland. (På vår sida av Nordatlanten har vi *A. f. exilipes*). Med *hornemanni* är dansken Jens Wilken Hornemann (1770–1841) ihågkommen, men han var i första hand botaniker och professor i ämnet vid Köpenhamns universitet. Han är också känd som vän till Hans Christian Andersen. Flera växter bär hans namn.

Den föga iögonenfallande lilla mosnäppan associerar till holländaren Coenraad Jacob Temminck (1778–1858): *Calidris temminckii*. C. J. Temminck ärvde en stor samling fågel-skin, blev tidigt i livet fångad av ämnet och skrev 1815 på franska ett standardverk om Europas fåglar. Hans namn ingår eller har tills nyligen ingått i ett tjugotal fågelnamn, om man räknar både vardagliga och vetenskapliga namn.

Kort sagt, bakom namnen i fråga döljer sig män och kvinnor (men de senare är sorgligt få) som sökte givande kunskap av bestående värde om livet som vi delar planeten med.

ARNE OHLSSON
LUND

Mosnäppan har fått sitt vetenskapliga namn efter holländaren Coenraad Jacob Temminck. Foto: P-G Bentz.

Mindre bergand i Lomma

Torsdagen 2 maj upptäckte Tomas Flyman en hane av mindre bergand *Aythya affinis* i den norra av Lommas två kustdammar. Fågeln sågs på platsen till och med 5 maj. Bilden nedan visar pedagogiskt de två närbesläktade arterna mindre bergand och bergand tillsammans i Lomma kustdammar 3 maj.

Mindre bergand är en amerikansk art som sällan ses i Sverige. Enligt BirdLife Sveriges *Raritetskatalogen* har endast åtta individer setts i landet tidigare, varav tre i Skåne.

MIKAEL ARINDER
KÄVLINGE

Mindre bergand, hane, (till vänster) tillsammans med bergand-hane i Lomma kustdammar 3 maj 2024.
Foto: Mikael Arinder.

Dags att beställa *Fåglar i Skåne 2023*

Årsboken *Fåglar i Skåne 2023* beräknas vara klar till Fälssterbo Bird Show. Vill du ha den hemskickad måste du beställa och betala **senast 31 juli**. Priset är i år satt till 195 kronor och höjningen beror på ökade tryck- och portokostnader. Beställning i efterhand kan inte göras, eftersom SkOFs webshop är nedlagd. Så missa inte tillfället att få *Fåglar i Skåne 2023* i brevlådan!

För att beställa boken betalar du 195 kronor till SkOFs bankgiro 684-4849 och anger namn och medlemsnummer. Aktuellt medlemsnummer finner du i adressfältet på baksidan av denna *Anser*. **Obs: Ej det äldre medlemsnumret från 2023.** Notera att dessa uppgifter måste följa med – annars blir betalningen anonym.

Skanör – Norra ishavet tur och retur

En januaridag 2024 landade en alförrädare alldeles i närheten av Skanörs hamn. Och den stannade kvar dag efter dag. Från Norra ishavet till Öresund. Som bekant blev den en av den skånska vinterns mest och lättast beskådade och fotograferade rara fågelindivider. Ibland var den i sällskap med en praktejder, likaledes en arktisk skönhet, i vågrörelsernas evighet. Och den förgyllde baksidan på *Anser* 2024 nr 1. Den är verkligen vacker som hane i praktdräkt. Som av en skicklig konstnär färglagd med vitt och svart på huvud, rygg och bakparti. Det mjukt rödbruna på kroppen har liknats vid färgen på en mogen persika.

I Öresund är alförrädaren mindre vanlig. Mer regelbunden är den i Östersjön, inte minst vid Gotland och Åland, där den någon gång kan ses i små grupper.

Alförrädare – ett fult namn, riktigt fult, må det vara tillåtet att tycka. Det lär ha sitt ursprung i att när den dök upp på våren skulle också alfåglarna snart anlända. Även ”vår” alförrädare i Skanör hade ibland alfågelsällskap, passande nog. För något århundrade sedan var det många gånger inte nådigt att vara alfågel. Skärgårdsbefolkningen, som oftast levde under magra förhållanden, fågade med nät och sköt alfåglarna i stor mängd när vintern motsträvigt gav med sig. Vårjakt förbjöds hos oss 1950, men jakttid på hösten fanns kvar mycket längre. Trots alfågelpopulationens starka minskning i våra vatten blev den inte totalfredad förrän 2021.

Som sagt, alförrädaren må ha ett märkligt namn på svenska, men på flera andra språk skänker den hågkomst och en dos ära till en tysk zoolog, forskningsresande och tillika Vitus Berings skeppsläkare. Danska *stellersand*, engelskans *Steller's Eider*, franskans *Eider de Steller* leder oss till Georg Wilhelm Steller (1709–1746). Och först är det ju så med latinets vetenskapliga *Polysticta stelleri*. G. W. Steller var mest aktiv i Ryss-

land liksom Bering och är känd som ”upptäckare” med sin beskrivning av det sirendjur som vi känner som Stellers sjöko. Den hade en kroppslängd på upp emot åtta meter och blev tragiskt utrotad bara 27 år efter européernas upptäckt. Vidare har vi *Steller's sea eagle*, den magnifika jättehavsörnen i nordostligaste delen av Asien, kråkfågeln *Steller's jay* (även på svenska som stellerskrika) i Nordamerika och några arter därtill med hans namn. Steller hade inte kunnat klaga över att inte bli ihågkommen, men hans liv blev kort. Drabbad av sjukdom dog han vid endast 37 års ålder och fick sin sista vila i Tiumen i södra Sibirien.

Från Skanör till häckningsområdet vid Norra ishavet längs med det väldiga Sibliens kust är det ungefär 2 000 km. Under alförrädarens färd dit upp eller till oss kan man bara ödmjukt hoppas att vädergudarna inte blir alltför vresiga och anfaller med stormar eller ymnigt snöfall eller bistra minusgrader. Eller att jägare råkar stå just längs färdvägen med fingrarna på hanen, agerande vare sig legalt eller illegalt.

Om Skanör-alförrädaren klarat flygfärden kanske den tog honom till Tajmyrhälvön. Tajmyr som i myr. Tundraland med otaliga vattenspeglar, vidsträckt och under ett par månader i nådefull svepning av det somrigt skimrande polarljuset från solen som tar vilopaus från närbildkontakt med horisonten.

ARNE OHLSSON

Foto: Christian Nilsson.

Vattna fåglarna!

Efter att BirdLife Sveriges stora evenemang "Vinterfåglar inpå knuten" startade för snart 20 år sedan har fågelmatningen blivit något av en folkrörelse. Närmare 20 000 hushåll räknar numera gästerna vid fågelbord och fröautomater under en långhelg i slutet på januari. Inte bara bidrar man till att hjälpa småfåglarna genom en sträng vinter. Att följa skeendena på nära håll är dessutom en första klassens underhållning med spänning och dramatik, överraskningar och ändlös energi samt inte minst skönhet.

De som har förmånen att ha tillgång till en trädgård kan förlänga det spektakulära skådespelet genom att skapa ett "vattenhål" för fåglarna. Under sommar och tidig höst är det inte ovanligt med perioder med värmeböljor och dessa innebär ännu en provotid för fåglarna. Men det är så lätt att bistå dem. Erbjud gärna fåglarna vatten i riklig mängd i ett gammalt stekjärn, en utrangerad braspanna eller varför inte i ett rejält fågelbad i granit? Sådana finns att köpa i välsorterade trädgårdsbutiker och plantskolor och är en god investering till gagn för fåglarna.

Trångt i badet I. Ringduvor.
Foto: P-G Bentz.

Trångt i badet II. Blåmesar och talgoxe.
Foto: P-G Bentz.

"Köbildning". Rödstjärt
och lövsångare.
Foto: P-G Bentz.

Ett gammalt stekjärn
duger gott. Steglits.
Foto: P-G Bentz.

Vid fågelbadet kan man se hur duvorna dricker genom att suga i sig vattnet som genom ett sugrör. De andra arterna, t.ex. grönsiska, släcker törsten genom att upprepade gånger ta en droppe vatten i näbben, böja huvudet bakåt och helt enkelt låta vattnet rinna ner i strupen.
Foton: P-G Bentz.

Det är lätt att förvånas över fågelbadets dragningskraft. Förutom att koltrastar, rödhakar, blåmesar och bofinkar infinder sig i en till synes aldrig sinande ström, hittar en del mer "udda arter" dit. Det kan vara lövsångare, kungsfågel, svarthätta och rödstjärt, men också tungviktare som ringduva och skata. Såväl individ- som artrikedomen överraskar. Skapa gärna en krysslista över fågelbadets gäster!

Så glöm inte "vattna" fåglarna! Du gör fåglarna en tjänst – de uppskattar verkligen vatten – och som tack kommer de att ge dig många fina stunders underhållning inte bara under varma somardagar, utan faktiskt året runt.

*P-G BENTZ
FALSTERBO*

Dvärgskarv i Hörte och Falsterbo

En observation av dvärgskarv i Hörte vid Skånes sydkust 26 april hade lagts upp med foto i Facebookgruppen Global Rare Bird Alert av schweizaren Gilles Hauser. Inlägget uppmärksammades snabbt av bl.a. Bo Söderström, Club 300 och Simon Carrington som spred nyheten vidare via Facebook och Bird Alarm. Fågeln återfanns snabbt av lokala skådare kl. 19:15, och höll till tillsammans med storskarvar vid dammen mellan kustvägen och Dybäcksån. Dvärgskarven sågs sedan sittande i en trädtopp fram till skymningen och glädde många skådare som skyndat till Hörte under fredagskvällen.

Dvärgskarven var kvar i Hörte när det ljusnade följande morgon, men lyfte kl. 05:15 och flög ut till havs. Många tillresta skådare hann inte fram i tid och missade därför fågeln. Emil Lundahl upptäckte dvärgskarven kl. 06:43 vid Nabben i Falsterbo. Den kom då flygande längs sydsidan tillsammans med storskarvar, passerade ganska nära Nabben, och gick sedan ner längst ut på Måkläppen. Tio minuter senare lyfte den igen tillsammans med storskarvarna och flög ut till havs mot sydväst. En timme senare var den tillbaka längst ut på Måkläppen. Den sågs flyga omkring innan den flög ut till havs igen tillsammans med ett tjugotal storskarvar. De försvann i sydostlig riktning kl. 08:55. Därefter sågs inte dvärgskarven mer.

Fyndet av dvärgskarven är sensationellt! Det finns bara ett fynd i landet tidigare, en fågel som sköts i Ljungholm vid Kalmarsund i juli 1913.

Kan vi förvänta oss fler fynd av dvärgskarv?

Arten häckar på spridda platser i sydöstra Europa och österut till Kazakstan vid våtmarker, floddeltan och vid sjöar med mycket vegetation. I en artikel i *Dutch Birding* från 2012 berättas om artens expansion i centrala och västra Europa (Ławicki, Kijl och De Vries 2012). Författarna rapporterar om en ökning med över 200 % under åren 2000 och 2011 jämfört med de föregående 200 åren. Sedan år 2000 finns för första gången fynd av arten i Belarus, Belgien, Lettland och Litauen. I Tyskland noterades den igen efter 40 års uppehåll och i Schweiz efter nästan 150 år. Den största ökningen skedde i Polen, men

även i Österrike, Tjeckien och Tyskland var det betydande öknings. Orsakerna till populationsökningarna är inte helt klarlagda. Men övergödning och överfiskning av stora rovfiskar har resulterat i ett ökat antal småfiskar som utgör föda för skarv. Detta, i kombination med ett bättre fågelskydd av dvärgskarv, kan ha lett till en ökning av populationerna. Författarna skriver att den stora ökningen i dvärgskarvens häckande population i södra och östra Europa torde vara den viktigaste orsaken till den mycket kraftiga ökningen av antalet observationer i centrala och västra Europa. Den största populationsökningen har skett i Donaudeltat, samtidigt som ett nytt, stort övervintringsområde har etablerat sig på gränsen mellan Ungern och Slovakien samt kring Neusiedler See i Österrike (som också har blivit ett viktigt häckningsområde). I slutet av artikeln skriver författarna att vi kan förvänta oss en ytterligare ökning av antalet observationer i norra Europa, t.ex. Storbritannien och Skandinavien. Måhända är aprilfyndet av dvärgskarv i Skåne början på ett regelbundet uppträdande av arten i Sydsverige, likt det vi nu ser av skedstork.

Referenser

Ławicki, L., Kijl, L., & de Vries, P. Expansion of Pygmy Cormorant in central and western Europe and increase of breeding population in southern Europe. *Dutch Birding* 34: 273-288, 2012.

MIKAEL ARINDER
KÄVLINGE

Skolornas naturaliesamlingar

Många minns nog skolornas samlingar av uppstoppade, torkade och spritinlagda djur och andra naturföremål. De flesta skolorna, åtminstone de större, hade ganska stora samlingar av sådana undervisningsföremål. Det var säkert ett pedagogiskt och fungerande sätt att lära oss ungdomar något om biologi i allmänhet. Själv minns jag kornknarren från Vårboskolan i Arlöv, den som fick lärarinnan att sluta utmana mig i artkunskap!

Men hur fick alla dessa skolor tag i alla dessa fåglar? Jo, det handlades med sådana och det gavs tillstånd att döda ganska många fåglar och andra djur för skolors och museers samlingar. Ett exempel på hur det fungerade fanns i en notis med rubriken "Jakt för museer i Bjärsjölagård". Notisen fanns i tidningen *Arbetet* i april 1967 och jag citerar: "Statens naturvårdsnämnd har lämnat jägare NN, Hjularöd, medgivande att fälla fridlysta fåglar för komplettering av svenska skolors och museers samlingar. Tillståndet omfattar jakt på

Hjularöd och inom Bjärsjölagårds kommun där NN har jakträtt och avser 70 bofinkar, 5 buskskvättor, 5 fisktärnor, 10 gröngölingar, 10 gökar, 10 större hackspettar, 30 hussvalor, 5 hämplingar, 5 krickor, 30 ladusvalor, 10 mor-kullor, 10 rödbenor, 10 rödstjärtar, 20 siden-svansar, 10 stenskvättor, 30 svartvita flugsnappare, 50 sädesärlor, 30 tornsvalor och 10 trädgårdssångare".

Hur många av dessa fåglar som faktiskt sköts vet jag givetvis inte men förmodligen finns få av dem kvar idag – som uppstoppade alltså. De flesta skolorna (alla?) har sedan länge slängt eller på annat sätt gjort sig av med dessa föremål. Möjligen står några dammiga före detta liv kvar på något museum någonstans, men skolorna har anammat nya sätt att förmedla kunskap. Om det nu sprids några lärdomar i naturkunskap i dagens skolor vill säga.

KENNETH BENGTTSSON
ARLÖV

Bäst före-datum har passerats för många av objekten i de gamla naturaliesamlingarna. Foto: P-G Bentz.

Vem skall ha matbiten?

Svaret är nästan alltid – Jag! För fåglar är egoister och matbitar är värdefulla. Alltså är matbiten min – såvida det inte handlar om partners eller ungar. Ni har nog alla sett bråken vid foderborden, måsarnas förföljelse av en kollega med en matbit som inte kunde sväljas omedelbart, eller koltrasthannens ständiga utfall mot andra koltrastar vid en matplats.

Fåglar har alltså ingen känsla för att någon annan kanske behöver maten bättre. Så länge det finns mat och magen eller krävan inte är helt full är det alltså jaget som gäller. Ofta är det storleken som styr rangordningen. En örn på ett kadaver har företräde och de andra – vråkar, korpar, kråkor och skator, ofta i nämnd ordning, får vänta tills örnen är klar. Störst och starkast först

alltså och väntan kan bli lång för de andra. Vid foderborden råder ingen egentlig rangordning, men även här spelar storlek in, ofta i kombination med framfusighet. En stenknäck eller en nötväcka flyger ofta rakt in i hopen av mesar och finkar – ungefär som om den säger – här kommer jag och ni får flytta på er. Vid en foderplats där pilfinkar dominerar gäller samma sak – finns det ingen ledig plats så flyger jag väl rakt in i hopen och kör bort en annan, kanske en egen unge från förra sommaren!

Fiskmåsar och trutar fighter om matbitar resulterar ofta i att en hel skock förföljer den som bär matbiten i näbben. Det går vilt till och som regel tappar "ägaren" matbiten. Sedan jagar alla den nya "ägaren". Förmodligen går det åt mer en-

Örnen, här en ung havsörn, har företräde – korparna och kråkorna får vänta. Foto: Mikael Arinder.

Har stadsduvorna det bästa bordsskicket? Foto: Kenneth Bengtsson.

ergi under jakterna än vad matbiten ger. Men den slutliga vinnaren – jaget – tjänar kanske några kalorier och hur det gick för de andra är ointressant. Mästare i denna form av födosök, alltså att med våld tvinga till sig maten från andra, är labbarna. De har utvecklat förmågan till fulländning och strategin kallas kleptoparasitism på ett fint språk.

En lugnare form av kleptoparasitism står bläsänder för. De ligger ofta tillsammans med sothöns i stora flockar och stjälar växtdelar som sothönsen bär med sig upp från sjöbotten. Bläsänder dyker ju inte och därför är det bra att sothönsen hämtar upp maten till dem. Att sothönsen kanske blir sur struntar bläsanden i.

Fåglar som äter i flock på öppna marker, eller i vatten, sköter sig ofta själv även om mängder av artfränder finns alldeles intill. Gässen, som ofta betar tillsammans med

många andra, är ett bra exempel på detta. Men var och en gås är sig själv närmast och tar så mycket den kan, dock utan att bråka (åtminstone synligt) med sina artfränder.

En art sticker ut och det är stadsduvorna. De verkar samsas bra. Om det läggs ut en hög med frön så samlas ofta flera tiotal stadsduvor på en liten yta och var och en pickar i sig så mycket som möjligt. Men det sker ordnat och som regel utan bråk. Någon kan tränga sig ner i högen, men det verkar inte störa de övriga och utlöser sällan någon aggression. Här gör de skäl för benämningen "fredsduvor".

KENNETH BENGTSSON
ARLÖV

Per Lagerås

Med tonvikt på Skåne och Öland

förmedlar Per Lagerås minnesvärda möten med fåglar i form av akvareller, där ljus och miljö är viktiga delar av konstverket.

Jag är skådare sedan tonåren och de första kryssen i fågelboken är daterade 1979 från utflykter med Bromma fältbiologer. Året efter flyttade jag med föräldrarna till Simrishamn och då tog skådningen fart på allvar. Jag menar, hur kan man inte bli skådare när prutgåssträcken drar över huset? Det är ju helt underbart! Vi var ett gäng gymnasiekompisar som drog igång Simrishamns fältbiologer, festade och hade roligt, och förstås skådade hårt i närområdet, så långt vi nådde med våra hojar. Det var sann ekoskådning innan ordet var uppfunnet. Och sedan har det rullat på med skådning och annat. Nu bor jag sedan många år i Lund och har fritidshus på södra Öland, så det är mest i de landsändarna jag rör

mig. Jag har ett brett naturintresse och särskilt växter och nattfjärilar är roliga komplement till fåglarna.

I yrkeslivet är jag så kallad paleoekolog på Statens historiska museer. Genom analys av pollen, fröer och andra växtrester från arkeologiska undersökningar försöker jag att ta reda på hur vegetationen och jordbruket sett ut under olika perioder och hur människor påverkat och format sin miljö. Så naturintresset får näring också på jobbet och gränsen mellan arbete och fritidsintressen är inte alltid helt klar.

Redan som liten älskade jag att teckna, och förutom korsriddare och annat spännande tyckte jag om att teckna djur. Ibland hade jag de fina färgplanschererna i Brehms

Djurens liv som förlaga när jag ritade lejon och tigrar. Jag kommer från en konstnärlig familj, men mitt eget tecknande och målande har gått på sparlåga under långa perioder och det är egentligen först under senare år som jag äntligen har börjat måla mer regelbundet. Och ju mer tid jag lägger på det desto roligare blir det.

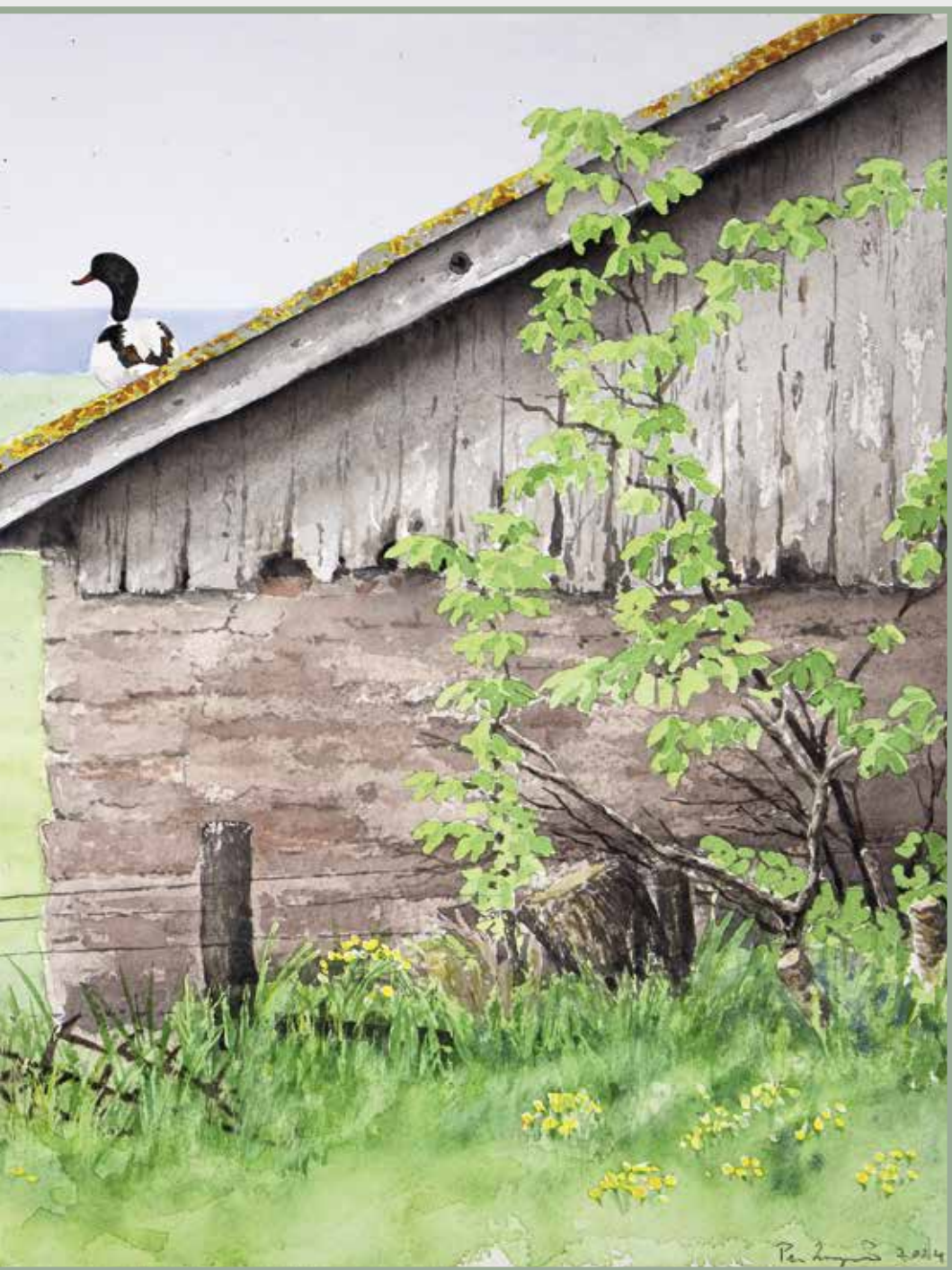
Tekniken jag fastnat för är akvarell, alltså en typ av vattenfärg med transparenta färger. Det är en svår teknik och det tar tid och mycket övning att lära sig hur olika färgpigment, papper och vatten fungerar tillsammans. Vissa färger lever sitt eget liv, helt enkelt, och det är svårt att ha full kontroll över slutresultatet. Det kan vara frustrerande men jag försöker intala mig att det också är en del av charmen.

Även när jag tittar på andras konst är det just akvareller jag fastnar för. De flesta stora konstnärerna är kända för sina oljemålningar, men det är deras skisser och akvareller, ofta gjorda som förarbeten till oljemålningarna, som tilltalar mig. Jag

tycker också att akvarell genom sin lätthet och lyster passar särskilt bra för fåglar. Mästaren här är naturligtvis Lars Jonsson. Hans då nyutkomna bok *Ön – bilder från en sandrev* fick jag i present av min fartygschef när jag slutade lumpen (han gillade att jag lärde honom fåglar på bryggan när vi åkte runt i Blekinge skärgård) och jag har älskat den boken sedan dess.

Själva målandet är för mig en hobby och avkoppling. Ofta målar jag efter egna foton och målandet blir ett sätt att sjunka in i motiven och att återuppleva fina ögonblick från skådarturer och resor. Ibland önskar jag att jag kunde måla enklare, och förhoppningsvis kan jag utvecklas åt det hållet, men det är också roligt att peta med detaljer. En del av glädjen med akvarellmålning är också skönheten och känslan i materialet. Att få handskas med ett tjockt akvarellpapper och färger av bra kvalitet är en sann njutning. Det är som en analog detox efter en arbetsdag vid datorn.

Motiv jag helst målar är landskap och hus. Och förstås fåglar och andra djur. Motiven som presenteras här är hämtade från mina hemmamarker i Skåne och på Öland, så många av *Ansers* läsare kan nog känna igen sig i bilderna. När jag målar

fåglar vill jag ha med mycket miljö i bilden och gärna ett stämningsfullt ljus. Kan jag dessutom förmedla lite skådarkänsla är jag nöjd.

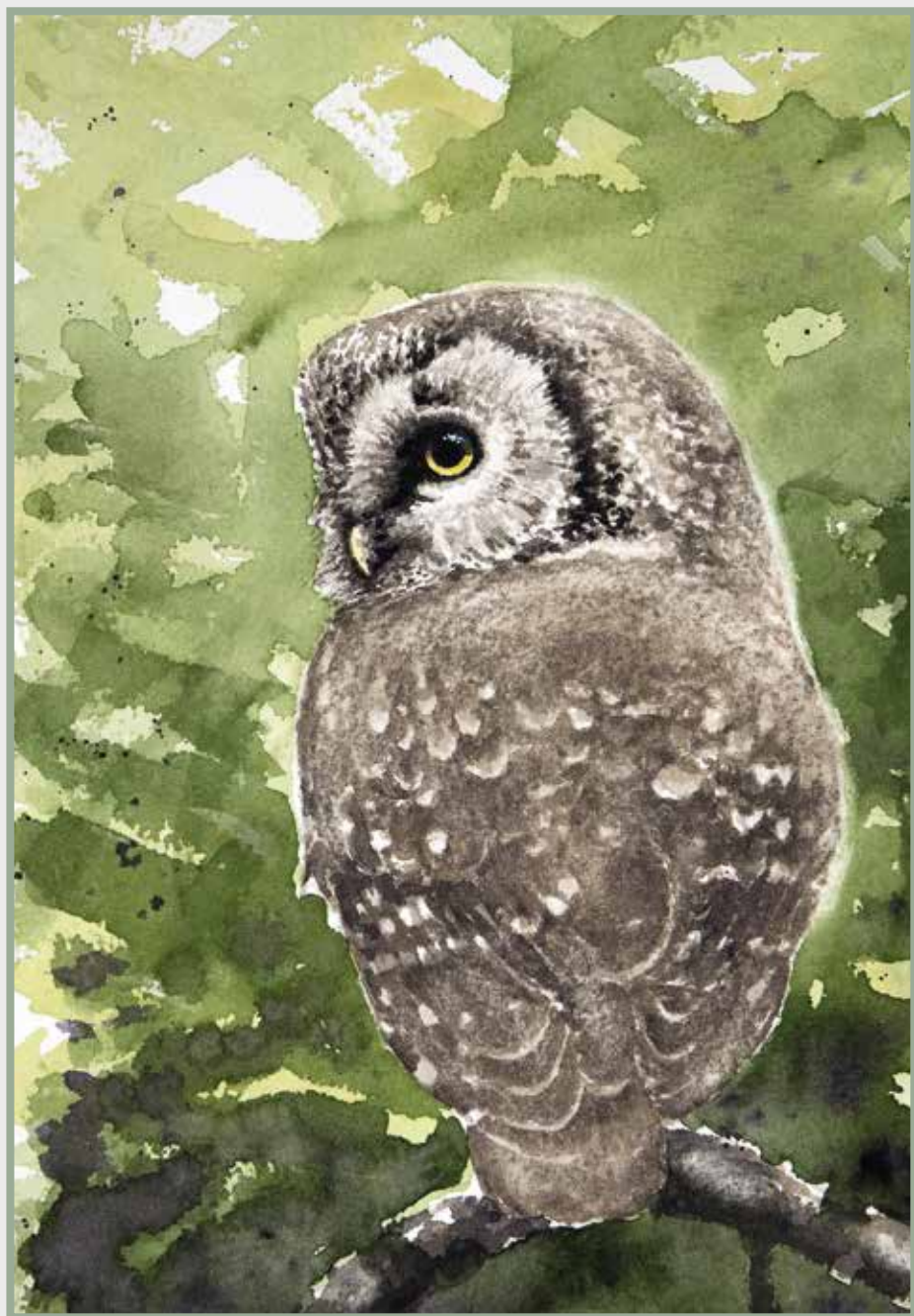
Per Lagerås (född 1964)

perlageras64@gmail.com

Pers verk:

1. Alfågel (Sidan 50).
2. Ejdrar (Sidan 51).
3. Gravand (Föregående uppslag).
4. Kustlabb (Ovan).
5. Pärflugla (Motstående sida).

LOKALKLUBBARNAS PROGRAM SOMMAREN–HÖSTEN 2024

Alla SkOFs medlemmar är välkomna att delta i lokalklubbarnas programverksamhet.
Om inte annat anges gäller ordinarie samlingsplats.

Lokalklubbarnas program uppdateras löpande.
För aktuell information – besök respektive klubbs hemsida
eller evenemangskalendern på SkOFs hemsida.

Datum	Programpunkt	Arrangör
Juli		
14	Vadarspaning i Äspet. Samling p-plats i Äspet, Åhus kl. 07.00.	NöSfK
21	Vadarspaning i Äspet. Samling p-plats i Äspet, Åhus kl. 17.30.	NöSfK
27	Vadare i nordväst. Samling f.d. affären i Stockamöllan kl. 06.00.	Gjuse
Augusti		
6	Skådarmorgon vid Lunkeskog & Adinal. Samling kl. 08.00 vid Lunkeskog.	GBF
10	Sjötorps ängar, Krankesjön. Samling rastplatsen vid ST-macken i Gårdstänga kl. 07.00.	Gjuse
17	Fågelsträck. Samling p-platsen intill restaurang Röken i Simrishamn kl. 08.00.	SöSfK
25	Sydkusten öster om Kämpinge. Samling p-platsen vid Sjölandstorg i Malmö kl. 08.00.	MO
25	Rovfåglar vid Näsbyholm, Havgård och Börtinge.	
	Samling ICA Kvantum i Hörby kl. 07.00.	Gjuse
25	Åhus. Samling kl. 07.00 vid p-platsen Naturvetarevägen 2 i Lund.	LFK
September		
3	Fåglar i Malmös närhet. Samling p-platsen vid Sjölandstorg i Malmö kl. 18.00.	MO
10	Skådarmorgon till fågelplattformen "Slingra dig". Samling på platsen kl. 08.00.	GBF
15	Andfågelräkning i Finjasjön nr 245. Samling i Spindeln kl. 09.00.	GBF
15	Knösen. Samling kl. 08.00 vid p-platsen Naturvetarevägen 2 i Lund.	LFK
21	Skånes västkust. Samling på-platsen ICA Kvantum i Ystad kl. 08.00.	SöSfK
22	Falsterbo fyr och Skanörs ljung. Samling p-platsen vid Sjölandstorg i Malmö kl. 08.00.	MO
28	Sträckfågelräkning vid Hovdala.	
	Samling vid Lörupsbackarna, V Hovdala slott från kl. 07.00.	GBF

Norra Europas största natur- och fågelmässa

30 aug – 1 sep 2024

Intressanta föreläsningar

Staffan Wistrand
– Fenomenala fågelfoton

Anders Wirdheim
– Fåglarna i Sverige, antal och förekomst

Susanne Åkesson
– Hur jag fyllde min trädgård med fåglar

”

Intressanta samtal i
”Lisas soffan”
med Lisa Henkow

Det händer på Skanörs ljung

- ✈ Fantastisk fågelskådning
- ✈ Spännande ringmärkning
- ✈ Lärorika naturvandringar
- ✈ Roliga barnaktiviteter
- ✈ Mat, fika & shopping

www.falsterbobirdshow.com

LOKALKLUBBAR I SKÅNE

GÖINGEBYGDENS BIOLOGISKA FÖRENING (GBF) www.gbfnatur.se
 Kontaktperson: Håkan Winqvist, 0725 79 48 66, familjen.winqvist@telia.com

KULLABYGDENS ORNITOLOGISKA FÖRENING (KOF) www.kof.nu
 Samlingsplats: Meddelas i programmet.
 Kontaktperson: Tommi Sandberg, 0707 23 19 09, totta.sandberg@yahoo.se

LUNDABYGDENS FÅGELKLUBB (LFK) www.lundabygdensfagelklubb.se
 Samlingsplats: Meddelas i programmet.
 Kontaktperson: Helena Heyman, 0736 18 96 68, helena.heyman@telia.com

MALMÖORNITOLOGERNA (MO) www.malmorn.se
 Samlingsplats: P-platsen vid Själlandstorg (korsningen Roskilde-/Margaretavägen).
 Kontaktperson: Sven-Erik Svensson, 0706 65 64 32, svenerik.svensson1949@gmail.com

NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (NÖSFK) www.spoven.com
 Samlingsplats: Parkeringen vid naturum i Kristianstad.
 Kontaktperson: Evert Valfridsson, 0706 02 30 45, evertvalfridsson4@gmail.com

RINGSJÖBYGDENS FÅGELSKÅDARE (GJUSE) www.gjuse.se
 Samlingsplats: Parkeringen vid ICA Kvantum i Hörby.
 Kontaktperson: Lars-Olof Nilsson, 0723 93 74 14, lars-olof.nilsson1@outlook.com

SYDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB (SÖSFK)
 Samlingsplats: Meddelas i programmet.
 Kontaktperson: Bengt Celander, 0709 29 95 88

GLADORNA – NÄTVERKET RAPPHÖNAN SKÅNE
 Samlingsplats: Västra Stationstorget Lund (baksidan av tågstationen).
 Kontaktpersoner: Monica Pedersen, 0735 50 61 47, mOnick@hotmail.com
 Eva Engberg, 0708 25 66 50, seeveg@gmail.com

Svarttärna. Foto: Mikael Arinder.

Takhäckande fåglar

– SkOF uppmanar till inventering och rapportering av takhäckande fåglar under 2024

Gör så här: För varje takhäckande art görs en räkning eller uppskattning av antalet par på lokalen i fråga. Om räkning av antalet bon ej är möjlig räknas antalet varnande fåglar. Av intresse är även vilken slags byggnad det rör sig om, samt typ av tak såsom snedtak eller platt tak samt takbeklädning. Uppgifter om förekomsten av mossor eller annat som kan utgöra ett fäste för bona rapporteras också. Kännedom om när en art etablerade sig som takhäckare på en lokal är av stort värde.

Beträffande hamn- eller industriområden som man inte får tillstånd att beträda bör ändå anges vilka arter som bedöms häcka där. Fiskmåsen utgår som rapporteringsart såvida de inte häckar i större kolonier eller tillsammans med andra arter.

Rapportering: Iakttagelser mailas till Kenneth Bengtsson kennethbengtsson53@gmail.com (mob. 0702 66 14 66). En parallell rapportering på Artportalen är också av stort värde.

Bakgrund: Initiativet att inventera takhäckande fåglar kommer från Ulf T. Carlsson i Värmland. Under åren 1993–2023 har han inventerat de takhäckande fåglarna på byggnader i Kristinehamns hamn vid Vänern. De där häckande arterna har varit strandskata, skrattmåsen, fiskmåsen, gråtrut, fisktärna och silvertärna. Det

är också bekant att särskilt silltrut, men även havstrut är kända i detta sammanhang.

I samband med skrivandet av en uppsats om förekomsten i Kristinehamn fann Ulf att uppgifter om takhäckningar var ganska knapphändiga i såväl ornitologisk litteratur som på nätet. Det är därför på tiden att en inventering av förekomsten av takhäckningar i hela landet görs. De regionala och lokala föreningarnas tidskrifter och hemsidor är viktiga källor för att sprida kännedom om projektet i respektive tidskrift och/eller på hemsidan. I en notis om måsar på hustak av Sören Svensson i nr 4 av *Vår Fågelvärld* 1997 kan man läsa följande uppmaning: "Takhäckningar är ett fenomen vars utveckling måste följas i detalj." Det är nu dags att hans vädjan förverkligas efter nästan 30 år!

REDAKTIONEN

REDAKTIONELL KOMMENTAR: Uppropet i *Anser* kommer väl sent men än pågår häckningar och många har kanske uppgifter från tidigare år. Det ska också återigen nämnas att för Skånes del, och kanske i synnerhet Malmö, utgår fiskmåsen som rapporteringsart såvida de inte häckar i större kolonier eller tillsammans med andra arter.

Takhäckande fiskmåsen i Höllviken.
Foto: P-G Bentz.

Känner du några storspovar?

SkOFs forskningskommitté har uppmärksammat storspovens prekära läge i Skåne. Det går inte bra för arten och därför är det viktigt att vi tillsammans kan följa förekomsterna så bra som möjligt. Vi vädjar därför till alla som känner till säkra eller misstänkta häckningar att rapportera era observationer till Artportalen – helst med häckningskriterier och gärna med en kommentar.

Arten är svår att hjälpa via åtgärder och därför är det viktigt att de lokaler som fortfarande hyser arten får bästa möjliga skydd. Dina observationer under 2024 – och kommande år – är alltså värdefulla.

Vi inser att detta upprop borde ha varit infört i föregående nummer av *Anser*, men vi tror att alla minns vad ni såg i april, maj och juni. Rapportera dessa observationer!

SKOFs FORSKNINGSKOMMITTÉ

Foto: P-G Bentz.

Det Stora Storksläppet

äger rum lördagen 27 juli kl. 13.00
vid Hemmestorps Mölla, Veberöd

Kom och se årets hägnuppfödda ungstorkar bli fria och ta till vingarna. Det är en magisk känsla när en stor mängd storkar stiger till våders samtidigt! Storkprojektet informerar samt dukar fram kaffe och kakor. Vi har även ett anpassat storkprogram för barn. Storksläpp sker för att så många ungar som möjligt ska få chans till en första höstflytt.

Läs mer om Storkprojektet på www.storkprojektet.se

Viktigt! Infart med bil och parkering kan endast ske från norr vid väg 11, följ skyltningen. Vägen via Hemmestorps By med infart från söder är avstängd under hela storksläppet. Det behövs ingen föranmälan, men kom i god tid!

Avgift: 120 kr för vuxna inkl kaffe, barn under 15 år gratis, kontant eller swish-betalning.

Arrangör: Storkprojektet

Samling: Hemmestorps Mölla, Veberöd

Kontaktperson: Paul Wiberg, för info maila paulwiberg@hotmail.com

Välkomna!

Vilken fågel tycker du sjunger vackrast?

Visst är fågelsångstiden en höjdpunkt under årstidernas gång. Alla dessa fantastiska stämmor från så små varelser som förgyller en kort tid under våren och försommaren. Vi kan njuta av fågelsången på många platser under större delen av dygnet. Men vilken fågel sjunger allra finast? Det är kanske inte helt lätt att avgöra och det är väl också en personlig uppfattning.

Årets sångsäsong lider nu mot sitt slut, men tonerna finns nog kvar i färskt minne. Vi inbjuder därför alla *Anser*s läsare att tycka till i frågan om vilken art du tycker är den mest skönsjungande. Redaktionen utlyser härmed en omröstning som vi hoppas att många vill delta i. Vi listar här arter att välja mellan men det går också att göra ett eget val.

Vi har valt dessa 15 arter som har framstående talang för välljud:

- A: Sånglärka
- B: Näktergal
- C: Svarthätta
- D: Trädgårdssångare
- E: Kärrsångare
- F: Törnsångare
- G: Lövsångare

- H: Härmsångare
- I: Trädpiplärka
- J: Koltrast
- K: Taltrast
- L: Rödhake
- M: Gårdsmyg
- N: Bofink
- O: Hämpling
- P: Eget val, nämligen ...

Fågelarten du röstar på meddelar du senast 15 juli i email till Arne Ohlsson

arneohlsson51@gmail.com

Vi publicerar resultatet av denna "fåglarnas melodifestival" i *Anser* 2024:3. Utav de läsare som röstat på vinnaren, den art som fått flest röster, lottar vi tre som kommer att belönas med något ur SkOFs sortiment. Glöm därför inte att skriva ditt namn och din postadress i din mail.

Varmt välkommen att rösta på din skönsjungande favorit i skånska marker.

REDAKTIONEN

Är gårdsmygen din skönsjungande favorit i skånska marker? Foto: Mikael Arinder.

Ett icke optimalt fågeltorn

Kör man söderut från E65 genom Börringe by på Börringe stationsväg har man strax odlade fält på båda sidor vägen och bortom åkrarna snart också Börringesjön på höger sida (i väster, med en yta på drygt två och en halv kvadratkilometer) och Havgårdssjön på vänster sida (i öster, på en halv kvadratkilometer). En kilometer efter Södra Börringe gård finns en liten parkeringsplats på vänster sida och därifrån en stig till ett i mitt tycke lite udda placerat fågeltorn. Från tornet ser man båda sjöarna men dessvärre inte helt och fullt på funktionellt skådaravstånd. Vyn domineras av det stora fältet framför och skogsdungar långt bort.

Är detta ett torn som vilar i en hel del glömska och förbiseende? På något vis förefaller stämningen i tornet att luta åt det hållet. Men å andra sidan – detta är välkända, klassiska örnmärken sedan länge. Och en trakt för många fler rovfåglar. Ytterligare en kilometer längs vägen söderut har vi den artrika och lättskådade våtmarken Börringe mad att glädjas åt.

ARNE OHLSSON
LUND

Foto: Arne Ohlsson.

Citatet:

”Domherren är en mycket fin liten fågel och så lättretlig och tyckmycken, att han kan dö såväl av glädje som sorg, och om man tvingar eller tyranniserar honom, kolar han tvärt av utav luttet grämelse”. *Svenska Familjejournalen 1875.*

”Domherren är tyckmycken”. Foto: John Larsen.

Vårens Örnblick

Detta är en ny rubrik och vi kommer i fortsättningen att presentera en observation som vi tycker sticker ut. *Anser*s utgivning passar bra med årstidernas gång och därför blir det vårens, sommarens, höstens och vinterns "Örnblickar" som presenteras i varje nummer. Det kan givetvis handla om en riktigt sällsynt art, men vakenhet och skarpa ögon inför något oväntat prioriteras högt.

Vårens Örnblick 2024 stod Lova Welff för. Det hände sig vid Silvåkratornet, Krankesjön, 24 februari. Lova var på plats tillsammans med SkOFs ungdomsgrupp och under ledning av Ola Svensson.

Lovas skarpa ögon upptäckte en and som hon inte kände igen och slog larm. Strax var den gulkindade krickan ett faktum och den blev kvar fram till 10 mars till stor glädje för många skådare. Anden, som häckar i östra Sibirien och normalt övervintrar i Kina, Korea, Japan och Taiwan, var ofta mycket svårsedd och ingen vet

Lova Welff. Foto: Meta Welff

om den någonsin hade upptäckts om inte Lova hade hittat den. Att utnämna denna upptäckt till Vårens Örnblick var inget svårt val!

REDAKTIONEN

Den gulkindade krickan tillsammans med gräsänder i Krankesjön 25 februari 2024. Foto: Christian Nilsson.

Nytt från SkOFs styrelse

Sedan sist har SkOFs årsmöte, ett konstituerande möte och ett vanligt styrelsemöte ägt rum. Årsmötet hölls i Lund söndagen 10 mars och vi fortsatte med senare års koncept, alltså en dryg halvdag med mingel, föredrag och årsmöte. Själva årsmötet avlöpte programenligt och vi avtackade tre trojänare som valt att lämna styrelsen. Det var Karin Persson, vår eminenta kassör och intendent, Eva Engberg som bl.a. och med ackuratess lett Programkommittén samt Lars Sundlöf som agerat föredömligt i bl.a. PR-kommittén och inte minst i samband med Falsterbo Bird Show. Dessa tre lämnade efter 22, 16 resp. 11 år i styrelsen. Stort tack till er!

Årsmötet valde också en ny ordförande efter att Arne Hegemann valt att avgå som sådan. Ny på posten blev Mikael Arinder. Arne stannar dock kvar som ordinarie ledamot i styrelsen.

Eftersom SkOFs nuvarande stadgar säger att styrelsen ska bestå av 12–15 ledamöter, och valberedningen inte hittat några nya namn, blev det inga nyval.

Kassörskapet har varit en besvärlig fråga efter Karins meddelade avgång och lösningen blev att SkOF beslutade att anlita en redovisningsbyrå vid namn Kensulting för föreningens räkenskaper.

Det efterföljande konstituerande mötet valde John Kvarnbäck som vice ordförande och Bengt Hansson som sekreterare. Som nya firmatecknare hade årsmötet valt Mikael Arinder och Kenneth Bengtsson.

SkOF är en stor förening med många strängar och bytet av kassaförvaltare och firmatecknare innebar mycket administrativt arbete under veckorna efter årsmötet. Mycket av detta arbete föll på vår nye ordförande, men i skrivande stund verkar alla bitar ha fallit på plats. Under tiden har föreningen fungerat som vanligt, d.v.s. genom alla kommittéerna.

Under det senaste styrelsemötet beslöt vi att lägga ner föreningens webbshop p.g.a. låg nivå på försäljning, dålig lönsamhet, samt att höga administrativa kostnader inte täcks av intäkterna. Vi beslöt också att fortsätta driva arbetet med att ombilda Falsterbo Fågelstation till en stiftelse.

SkOFs årsbok *Fåglar i Skåne 2023* är under framtagande och beräknas vara klar till årets Falsterbo Bird Show. Viktigt är att alla förhandsköp måste vara gjorda senast 31 juli – se annons i detta nummer på sidan 42.

SKOFs STYRELSE

Mikael Arinder – SkOFs nye ordförande.

Ola Svensson

Ola är en nordostskånsk skådare och styrelseledamot i SkOF som arbetar för att den yngre generationen ska upptäcka fåglar och glädjen i att skåda dem.

Många fågelskådare och SkOF-medlemmar är i mogen ålder. Vi hoppas på förnyring och du leder det viktiga projektet Ungdomsskådare. Hur fick du denna idé?

När jag satt i montern för fågelstationen på Falsterbo Bird Show 2019 såg jag att en stor andel besökare var medelåldersplus. Bara ett fåtal ungdomar gick runt och tittade. Då ställde jag mig frågan hur vi skulle kunna nå dem och engagera dem. På vägen hem i bilen kom jag på idén att starta ringmärkningskurser för ungdomar och ringde Björn Malmhagen som tänkte direkt på det. I augusti 2020 genomförde vi den första kursen för åtta ungdomar. Detta har sen rullat på och i år blir det den femte kursen.

Det finns ett stort intresse för kurserna som blir fyllda inom 48 timmar.

Trots alla kurser vi ordnat var det svårt att engagera ungdomarna. Visserligen bodde inte alla i Skåne, och vi tappade kontakten med dem när kursen var över. Hur skulle vi kunna behålla dem inom föreningen? Då kom jag på idén att SkOF skulle starta en ungdomsgrupp. Sagt och gjort, hösten 2022 drog vi i gång verksamheten. Förutom jag själv hjälper Mikael Arinder och Arne Hegemann till och nu senast tillkom Olle Holst. Vi har dessutom lyckats få fondpengar till verksamheten från Alvins fond. Även BirdLife och Marie-Claire Cronstedts fond har stöttat kurserna i Falsterbo.

Ola med ungdomsskådare i Falsterbo 2 oktober 2022. Foto: Mikael Arinder.

Är det svårt att idag intressera unga människor för fågelskådning och natur?

Det är inte alltid så lätt, det finns mycket konkurrens från digitala medier. Många barn och ungdomar är inte riktigt vana vid att vara ute, de vill även att det ska hända mycket och på kort tid. Fågelskådning kan ibland vara ganska långsamt, det kan vara tomt på fåglar. Det krävs även kunniga och entusiastmerande ledare, som inte kommer med pekpinningar. Ringmärkning är en sak som många ungdomar tycker är kul. Här får de verkligen känna på fåglarna och se dem på nära håll.

Vilka är de största utmaningarna i en digitaliserad tid med mycket som pockar på uppmärksamhet och som är långt från naturen? Hur arbetar du och dina kollegor?

Jag tror det är viktigt att försöka nå dem dels genom att erbjuda roliga och spännande naturupplevelser, dels ett sammanhang i en grupp likasinnade. Viktigt är då att de möts in real life. Inom skolan håller nu pendeln på att svänga tillbaka där digitaliseringen minskar till förmån för mer hands on.

Går det att nå unga människor bland invandrare?

Ja, det gör det nog, men då behövs det riktade insatser. Tillsammans med BirdLife Sverige och Annett Barr anordnade vi en familjeaktivitet vid Fulltofta. Det kom närmare 50 personer från Rosengård. Jag hade med utrustning för håvning i vatten och annat material. Barnen kastade sig över håvarna och satte i gång. De som inte håvade lekte, de gick på upptäcktsfärd med mera. Hade det funnits mer tid så tror jag man skulle kunna nå dessa barn genom att träffas ett par gånger i månaden där de kommer ut i naturen.

Tror du att de som upptäcker fåglar och natur också vill engagera sig för att skydda det djurliv och den natur som ännu finns?

Det finns undersökningar som visar att barn och ungdomar som är ute och har fina naturupplevelser bryr sig även mer om naturen och är beredda på att göra insatser, kanske ändra beteende för att skydda naturen.

Foto: Mari Graneskog.

När, var och hur blev du själv intresserad och började skåda?

Har sedan barnsben varit intresserad av naturen men det var när jag gick med i Fälthologerna som jag blev helt fast och då främst i fågelskådning. Vi var ett gäng som varje helg stack ut och skådade, ofta till Falsterbo och Öland, men självklart mest kring Osby. Här betydde kompisar väldigt mycket och vi har fortfarande kontakt.

Vilken typ av fågelskådning ägnar du dig helst åt?

Jag är allätare, den mesta skådningen är kul, från att sitta och ta en fika i trädgården och spana, havsfågelskådning, ringmärkning och sträckskådning i Falsterbo. Kryddan i skådningen blir någon raritet som ses varje år, som dvärgskarven, där jag hade turen att just då vara nere i Falsterbo med en grupp ungdomar.

Har du någon favoritfågel, eller några favoriter? Favoritlokal?

Tornseglaren är en favorit, men de flesta fåglar har sin charm, första sädesärlan och lövsångaren väcker glädje. Ett rovfågelsträck i Falsterbo eller några hundra blåmesar i nätet, allt gör att fågelskådning är roligt och spännande.

INTERVJUAD AV
ARNE OHLSSON

SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL

Insamlingen till stöd för Falsterbo Fågelstation fortsätter.
Fågelstationen har tilldelats 90-konto:
Pg 900301-3; Bg 900-3013
Betalmingsmottagare: Skånes Ornitologiska Förening

Falsterbo Fågelstation

Första halvåret 2024

Ringmärkningen

I år är det ett litet jubileumsår. Den standardiserade ringmärkningen vid Falsterbo firar i år 45-årsjubileum. Den är med andra ord "i sina bästa år", och vi ser alla framemot att ytterligare år läggs till de tidsserier vi bygger via stationens arbete. Inte minst nu, när förändringarna är så snabba och påtagliga att även gemene man börjar upptäcka att "så här var det inte förr" är det viktigt att dokumentera dessa. Denna jubileumssäsong blev minnesvärd fast kanske inte i det avseende vi hoppats på. Ringmärkningen inleddes som alltid 21 mars, för att sedan fortgå i 82 dagar fram till 10 juni. Efter den svaga höstsäsongen då flera arter märktes i låga antal fanns det farhågor om en likaledes svag vårsäsong.

Ringmärkningen ombesörjdes i vår av ett synnerligen kompetent lag med kvinnor över hela linjen. Sophie Ehnbom, Lejla Skrijlej (guide), Johanna Klein, Amandine Doré och Carolina González Clic utgjorde kärntruppen. Endast Alex (besökande tidigare lagmedlem), Timmy Micallef (ringmärkare ett par dagar) och Albert (prao en vecka) bröt mönstret. Alla tackas härmed varmt för en väl genomförd säsong.

Mars

Säsongen inleddes i normal takt med totalt 293 märkta fåglar. Antalet är aningen lågt sett till de senaste tio åren, men inte alls extremt. Månaden bjöd inte på några överraskningar utan mest märkta art blev kungsfågel (92), följd av rödhake (59) och gransångare (30). Redan i mars märktes

En ny dag gryr – fångstnäten på plats 4 juni 2024 Foto: Amandine Doré.

fem brandkronade kungsfåglar och det spekulerades i ringmärkarboden om var totalen på denna ökande art skulle landa. Ett tips var 25 och ett annat 7.

April

Månaden gav ett svagt resultat. Endast 784 fåglar märktes. Bara en gång tidigare (2006) har färre än 1 000 fåglar märkts i april. Då (2006) bäddade den svaga aprilsumman för en låg totalsumma sett över hela vårsäsongen. En annan jämförelse är att fyra gånger genom tiderna har en enskild april dagssumma varit högre än årets totalsumma för månaden. Rödhake blev mest märkta art denna månad (195) även om summan är påver. Endast en gång tidigare, 2006, har färre rödhakar märkts i april. Bortom rödhakarna märktes lövsångare (89) och gransångare (85) i nära nog samma antal. Var detta det sista året då fler lövsångare än gransångare märktes i april?

Maj

Efter det svaga resultatet i april, sattes förväntningarna lågt för maj. Fjölårets låga majsiffra (835) ansågs som ett riktmärke. Nu nådde vi inte dit utan endast 801 fåglar märktes i maj. Detta är så klart väldigt lågt, men tre vårsäsonger har visat ännu svagare siffror i maj. Lövsångare blev mest märkta art (250) följd av rödstjärt (95) och ärtsångare (79). Värt att notera är att endast 15 rödhakar märktes i maj.

Juni

Denna månad är alltid lite av en eftersäsong i Falsterbo med låga antal av märkta fåglar. I år blev även unitotalen (68) lägre än vad den har blivit de senaste fyra åren. Går vi tillbaka några år till år summan helt normal. Till exempel, fem år i rad 2015 till 2019 märktes det färre än 100 fåglar i juni. Månadens mest märkta art blev härmsångare (10).

Sammanfattning

Våra farhågor inför säsongen besannades. Aldrig tidigare inom det standardiserade programmet (1980–2023), 44 år, har så få fåglar (1 946) ringmärkts vid Fyren på våren (Tabell 1). Årets vårsumma är signifikant mindre (endast ca 80 %) än tidigare lägsta vårsumma. En jämförelse med de senaste tio årens medelvärde (4 204) ger en ännu tydligare bild. Årets summa är då knappt hälften (46 %) av detta.

Tabell 1. De fem lägsta vårsummorna genom tiderna.

År	Antal märkta
2024	1 946
2006	2 359
1993	2 535
1995	2 630
2005	2 650

Framför allt är det tidiga flyttare som inte flyttar så långt och som ofta märks i stora eller signifikanta antal som uteblev denna vår. Arter som gärdsmyg, järnsparv, rödhake, koltrast, taltrast och gransångare visade alla svaga siffror. Detta är än mer anmärkningsvärt då de alla ligger i en ökande trend, som alltså nu fick sig en rejäl törn. Ytterligare en art som visade ett svagt resultat i år är lövsångare. Det är en art som minskar år från år, så det svårt att avgöra hur svag årets säsong faktiskt var.

Då ovanstående arter normalt märks i betydande antal ger säsongssiffran en kanske alltför mörk bild av säsongen totalt sett. Många tropikflyttare, utom trädgårdssångare och rörsångare, visar normala eller bra siffror. Bland dem återfinns till exempel härmsångare (53) och kärrsångare (21). Även flugsnapparna visar fina siffror, men de tillsammans (tre arter) är inte mer än drygt 40 fåglar. Det krävs alltså detaljstudier av data för att se dessa trender. Slut-

Busksångaren, som ringmärktes 25 maj, var den första någonsin inom ramen för den standardiserade vårmärkningen. Foto: Björn Malmhagen.

ligen, de brandkronade kungsfåglarna, de som tippades att bli 7, eller 25, hur gick det för dem? Slutsumman blev endast åtta. Det där med att skatta ringmärkningsresultat är med andra ord ungefär lika svårt som att analysera dem.

Trots att våren totalt sett var svag så märktes denna vår ett par arter som sällan, eller väldigt sällan, hamnar i ringmärkningsprotokollen. Den 25 maj märktes en busksångare. Det är den första märkta busksångaren under våren i den standardiserade märkningens historia. Den minnesgode kommer kanske ihåg att vi märkte en busksångare i höstas. Detta var en av i dagsläget endast tre märkta busksångare i Falsterbo sedan 1980. Två av dessa på hösten och nu den första på våren. Således är busksångare tillfälligtvis årlig för stunden, trots endast tre är märkta totalt.

Tre dagar senare, 28 maj märktes en höksångare. De är ovanliga, men märks då och då, i snitt en ungefär vartannat

Höksångaren som ringmärktes 28 maj. Foto: Björn Malmhagen.

Denna rödstjärthane (eller är det en hona?) ringmärktes 3 maj. Foto: Amandine Doré.

år på våren. Efter tre år utan höksångare 2021–23, så var det snudd på väntat att en skulle dyka upp i vår.

Slutligen bör en rödstjärt som märktes 3 maj uppmärksammas. Rödstjärtar är normalt väldigt lätta att både art och könsbestämma, men denna individ satte ringmärkarna "på pottkanten" vid könsbestämningen. Kanske var det en "hen", men dit hän i kategorisering har inte ringmärkningscentralen (RC) riktigt kommit än. Under alla omständigheter en väldigt intressant individ.

Landgrens holme (Mikael Kristersson)

Det inre elstängslet, som sätts ut i vattnet runt Landgrens holme inför häckningssången varje år och tas in igen efter sommaren (så att kvigorna kan komma ut och beta av den fågelgödda vegetationen) har fungerat som ett säkert skydd mot fyrfota

predatorer även i år. Resultaten från den årliga inventeringen art för art med tubkikare och stegräknare från en 20 meter hög lift (19 maj) visar att antalet häckande par fortsatt att öka och nu passerat 2 000 par (Tabell 2).

242 bon av skärfläcka tangerade nästan förra årets toppnotering på 246. De senaste fem åren har denna Sveriges största koloni skärfläckor därmed legat på över 220 par.

Fram till månadsskiftet maj/juni rådde alltså en total idyll på Landgrens holme, där ungar kläcktes i massor bland skärfläckor, skratmåsar och kentska tärnor. I skrivande stund (10 juni) ser det tyvärr annorlunda ut. (Mikael Kristersson)

Fågelinfluensan slog till igen

Under 2022 hade vi ett utbrott av fågelinfluensan H5N1, då de flesta ungar av kentsk tärna dog vid bona och likaså en

Tabell 2. Antalet häckande par på Landgrens holme 2020–2024.

Art	2020	2021	2022	2023	2024
Grågås	0	0	0	3	2
Gräsand	10	12	10	15	10
Stjärtand	1	0	0	0	0
Skedand	1	1	1	1	1
Vigg	0	0	0	1	1
Ejder	1	3	2	3	1
Strandskata	3	3	2	3	4
Skärfläcka	172	228	220	246	242
Större strandpipare	2	1	2	2	0
Tofsvipa	3	3	2	2	1
Rödbena	15	15	15	15	15
Skrattmåås	367	710	845	1100	1360
Fiskmåås	1	1	3	4	5
Kentsk tärna	203	> 400	415	425	365
Silvertärna	14	9	10	7	12
Småtärna	24	≥ 11	16	6	3
Totalt	817	≥ 1397	1543	1833	2017

stor del av skratmååsunger på Landgrens holme. Även en del vuxna fåglar låg döda där ute. Men bland skärfläckorna, som vandrar iväg från holmen med unger så fort de kläckts, kunde då inte konstateras någon smitta. Fågelinfluensan var 2022 spridd bland kolonihäckande fåglar som tärnor, havssulor och grisslor på häckplatser i hela Nordeuropa, bl.a. sillgrisslorna på Stora Karlsö drabbades.

Under förra våren 2023 konstaterades glädjande nog inga smittade fåglar i kolonierna på Landgrens holme. Därför är det ett minst sagt tråkigt faktum att utbrottet i år inte bara verkar ha drabbat mååsar och tärnor, utan också ser ut att ha orsakat för tidig död bland skärfläckornas ungar.

I början av juni fanns ett stort antal skärfläckepar med ungar utspridda längs lågvattenstränderna runt Landgrens holme och runt Ålasjön ner mot Slusan. En vecka senare hade antalet ungar minskat från flera hundra till något tiotal och jag fann efter letande en död unge vid Ålasjöns västra strand. Denna samt ungar av

Nyligen död skärfläckeunge funnen på Landgrens holme 11 juni 2024. Foto: Mikael Kristersson.

kentsk tärna och skrattnås och en död vuxen kentsk tärna har skickats till Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) i Uppsala och deras analyser får utvisa om även skärfläckorna drabbats av fågelinfluensan eller om det är en variation av predatorer som kråka, räv och mink som orsakat den drastiska minskningen av antalet ungar hos skärfläckorna. (Mikael KristerSSon)

Guidningar

Vårens guide, Lejla Skrijlej, hade tidvis fullt upp. Det inträffade till och med att stationschefen fick rycka in och ta en grupp då bokningarna ibland tornade upp sig. Totalt hade vi 57 grupper som besökte oss i vår, vilket får anses som bra med tanke på att vårsäsongen löper över 82 dagar

totalt där tio dagar är kyliga (mars) och tio dagar bjuder på väldigt få fåglar (juni). Vi ser en tydlig ökning år från år för stunden, efter den djupa Covid-svackan. Trots detta har vi en bit kvar till toppåren då vi vid ett tillfälle (2013) nådde hela 84 bokade grupper på våren. Trenden med allt fler vuxen-/blandade grupper ser ut att fortsätta. Ett tydligt scenario är en släkt eller en grupp som känt varandra länge, träffas, och då förlägger ett "event" hos oss. Detta upplägg är naturligtvis en ypperlig möjlighet även för fågelklubbar och andra grupper av skådare som ändå gästar Falsterbo.

SAMMANSTÄLLT AV
MAGNUS GRYLLE

Falsterbo fyr 8 juni 2024 kl 04:12. Foto: Amandine Doré.

SkOFs styrelse

Mikael Arinder, ordförande
John Kvarnbäck, vice ordf.
Bengt Hansson, sekreterare
Hans Cronert, vice sekr.
Kenneth Bengtsson
Arne Hegemann
Helen von Holten
Rachel Muheim
Arne Ohlsson
Ola Svensson
Tomas Svensson
Nils Waldemarsson

Kävlinge – 0761 01 57 32 – mikael.arinder@telia.com
Kivik – 0722 35 53 47 – jkvarn@gmail.com
Sösådal – 0709 91 68 96 – bhn.sosdala@gmail.com
Kristianstad – 0708 77 77 35 – hans.cronert@gmail.com
Arlöv – 0702 66 14 66 – kennethbengtsson53@gmail.com
Lund – 0729 96 58 03 – arne.hegemann.skof@gmail.com
Höllviken – 0708 80 77 30 – helen@vonholten.se
Torna Hällestad – 0703 06 03 28 – rachel.muheim@gmail.com
Lund – 0702 17 92 90 – arneohlsson51@gmail.com
Bromölla – 0708 43 43 31 – olasvensson@live.se
Limhamn – 0706 53 36 69 – lasertomas@gmail.com
Bromölla – 0706 52 63 11 – nils.waldemarsson1948@gmail.com

SkOFs kommittéer (kontaktpersoner)

Anser-redaktionen: Kenneth Bengtsson – 0702 66 14 66 – kennethbengtsson53@gmail.com
Falsterbo Bird Show: Björn Malmhagen – 0703 33 94 99 – malmhagen@gmail.com
Falsterbo Fågelstation – Verkställande kommitté: Björn Malmhagen – 0703 33 94 99 – malmhagen@gmail.com
Falsterbo Fågelstation – Forskningskommitté: Rachel Muheim – 0703 06 03 28 – rachel.muheim@gmail.com
Fåglar i Skåne-redaktionen: P-G Bentz – 0708 56 19 00 – pgb@sturnus.se
Forsknings- & fågelskyddskommittén: Martin Green – 0708 13 49 75 – martin.green@biol.lu.se
PR-kommittén: P-G Bentz – 0708 56 19 00 – pgb@sturnus.se
Programkommittén: Eva Engberg – 0708 25 66 50 – seeveg@gmail.com
Rapportkommittén: Tomas Svensson – 0706 53 36 69 – lasertomas@gmail.com
Skogskommittén: Per Muhr – 0723 24 21 33 – paemuhr@gmail.com
Storkprojektet: Petter Albinson – 0709 98 02 25 – info@storkprojektet.se

SkOFs hemsida

www.skof.se

Webmaster: Mikael Arinder – mikael.arinder@telia.com

Telefonnummer

Medlemsfrågor & adressändring: 0736 25 42 56
Fågelskydd Spillepeng: 0702 66 14 66

POSTTIDNING

B

ANSER

Falsterbo fyr, Fyrvägen 35

239 40 FALSTERBO

Vid adressändring – v.g. ange medlemsnumret som står på etiketten!

MIX

Pepper från
ansvarfulla källor
FSC® C074394